Monitor 2026

NATIONAAL PROGRAMMA GRONINGEN

GRONINGEN / OKTOBER 2026

K PLUS V
sociaal planbureau groningen
Aletta Advies
METEN EN LEREN VAN EFFECT EN IMPACT

Inhoudsopgave

Inleiding 3

Belangrijkste bevindingen en conclusies 4

Impact 10
Brede welvaart 11
Imago 20

Verdieping per ambitie 26
Economie 27
Werken & Leren 33
Leefbaarheid 40
Natuur & Klimaat 46

Bijlagen
Bijlage A: Tabellenboek 52
Bijlage B: Beschrijving gebruikte indicatoren 86
Bijlage C: Verantwoording 92

Colofon 104

Inleiding

Aanleiding

Nationaal Programma Groningen investeert sinds 2019 in een sterker Groningen. Met middelen van het Rijk werken de gemeenten Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt, de provincie Groningen en diverse maatschappelijke partners aan initiatieven die bijdragen aan de ambities Economie, Werken & Leren, Leefbaarheid en Natuur & Klimaat. Daarmee wil het programma de brede welvaart versterken en het imago van Groningen verbeteren.

Sinds begin 2020 verzorgen KplusV, Sociaal Planbureau Groningen en Aletta Advies de monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen. Met deze jaarlijkse monitor geven wij inzicht in de voortgang van het programma, de ontwikkeling van Groningen en de resultaten die met de investeringen van Nationaal Programma Groningen worden gerealiseerd.

Het doel van deze monitor is inzicht te geven in de voortgang van Nationaal Programma Groningen en de ontwikkeling van Groningen op het gebied van brede welvaart, imago en de vier ambities van het programma. Daarbij staat de volgende overkoepelende doelstelling centraal:

'Nationaal Programma Groningen verbetert, naarmate de uitvoering van het programma vordert, de brede welvaart en het imago van de regio Groningen.'

Leeswijzer

Deze monitor is opgebouwd volgens de beleidslogica van Nationaal Programma Groningen. We starten met de belangrijkste bevindingen en conclusies. Daarna volgt een verdieping van deze conclusies aan de hand van de ontwikkeling van brede welvaart en imago, de voortgang binnen de vier ambities van het programma en de resultaten van de ondersteunde programma's en projecten. Zo ontstaat een samenhangend beeld van de effecten die worden nagestreefd, de ontwikkelingen die zichtbaar zijn en de inspanningen die hieraan bijdragen. In de bijlagen is aanvullende achtergrondinformatie opgenomen. Bijlage A bevat het tabellenboek met de onderliggende cijfers. Bijlage B geeft een beschrijving van de gebruikte indicatoren. Bijlage C bevat de methodologische verantwoording van het onderzoek en de wijze waarop de monitor tot stand is gekomen.

Belangrijkste bevindingen en conclusies

In de regio is sinds de start van Nationaal Programma Groningen op verschillende terreinen sprake van een inhaalslag ten opzichte van vergelijkbare gebieden elders in Nederland. Deze is nog wel onvoldoende groot om de verschillen op het gebied van brede welvaart weg te nemen. De monitor bevestigt een beeld dat al meerdere jaren zichtbaar is: de relatief lage brede welvaart in het aardbevingsgebied wordt niet veroorzaakt door één afzonderlijke achterstand, maar door een stapeling van achterstanden op meerdere gebieden. Opvallend is dat deze stapeling zich juist voordoet op aspecten die inwoners belangrijk vinden voor hun brede welvaart, zoals gezondheid, sociale cohesie en de woonomgeving.

1 De regio ontwikkelt zich positief ten opzichte van de uitgangssituatie

De Monitor 2026 laat zien dat de aardbevingsgemeenten en de provincie Groningen zich op veel terreinen positief hebben ontwikkeld ten opzichte van de uitgangssituatie.

De economie van de regio is gegroeid, het aantal banen is toegenomen en de arbeidsmarkt laat een gunstiger beeld zien dan bij aanvang van het programma. Inwoners hebben gemiddeld meer inkomen te besteden en ook op het gebied van Natuur & Klimaat zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar, onder meer doordat de uitstoot van broeikasgassen per saldo is afgenomen. Deze ontwikkelingen vertalen zich in een lichte stijging van de brede welvaart in alle aardbevingsgemeenten en in de provincie Groningen als geheel.

Ook voor het imago van Groningen is voorzichtig sprake van een positieve ontwikkeling. Hoewel het imago nog altijd wordt beïnvloed door de gevolgen van de gaswinning en de maatschappelijke aandacht daarvoor, laat de monitor zien

dat zowel Groningers als niet-Groningers de regio de afgelopen jaren weer iets positiever waarderen. Het beeld van Groningen is onder Groningers nog wel duidelijk positiever dan onder niet-Groningers.

Daarmee ontstaat een overwegend positief beeld van de ontwikkeling van de regio sinds de start van Nationaal Programma Groningen.

2 De inhaalslag is nog onvoldoende groot om de gewenste impact te realiseren

Een positieve ontwikkeling van de regio ten opzichte van haar eigen uitgangssituatie is een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de ambities van Nationaal Programma Groningen. Het programma beoogt echter ook een inhaalslag ten opzichte van de rest van Nederland. Uit deze monitor blijkt dat die inhaalslag op een groeiend aantal terreinen zichtbaar is. Op meer dan de helft van de onderzochte indicatoren ontwikkelt Groningen gunstiger dan de referentiegebieden. Met name binnen de ambitie Werken & Leren wordt de achterstand ingelopen. De arbeidsparticipatie ontwikkelt in vrijwel alle aardbevingsgemeenten gunstiger dan in de referentiegebieden en ook inkomens- en opleidingsindicatoren laten overwegend een positieve ontwikkeling zien. Op dit domein wordt dus daadwerkelijk terrein gewonnen ten opzichte van vergelijkbare gebieden. Ook op verschillende aspecten binnen de ambities Natuur & Klimaat en Economie presteert de regio relatief gunstig. Wel moet worden aangetekend dat veel indicatoren één of meer jaren achterlopen, waardoor recente ontwikkelingen nog niet volledig zichtbaar zijn.

Ondanks deze positieve ontwikkeling is de inhaalslag op dit moment nog onvoldoende groot om de beoogde impact op brede welvaart en imago overal in de regio te realiseren. De brede welvaart is sinds de start van het programma weliswaar verbeterd, maar in drie van de vijf aardbevingsgemeenten blijft de ontwikkeling achter bij die van vergelijkbare gebieden elders in Nederland. Het Hogeland en Oldambt ontwikkelen zich wel positief ten opzichte van de referentiegebieden. Ook het imago van Groningen laat na een terugval in 2023 opnieuw een positieve ontwikkeling zien, maar van de beoogde substantiële verbetering is nog geen sprake.

Het beeld in deze monitor is niet verrassend. De achterstanden waarop Nationaal Programma Groningen zich richt, zijn niet in enkele jaren ontstaan, maar hebben zich gedurende decennia opgebouwd. Tegen die achtergrond is het niet realistisch te verwachten dat deze verschillen op dit moment in de programmaperiode al volledig zijn weggewerkt. Met ruim € 1,1 miljard aan investeringen is een omvangrijke beweging in gang gezet, maar een structurele verbetering vraagt onvermijdelijk om een langere adem. Juist vanuit dit gegeven is het zo positief dat inmiddels op meer dan de helft van de indicatoren sprake is van een relatieve inhaalslag.

De tussenevaluatie van Nationaal Programma Groningen die in de eerste helft van 2026 door ons is gepubliceerd, liet zien dat het de vraag is of de oorspronkelijke ambities volledig binnen de looptijd van Nationaal Programma Groningen gerealiseerd kunnen worden. Het realiseren van de ambities vraagt meer dan de inzet van Nationaal Programma Groningen alleen. Voor een verdere versnelling van de inhaalslag is een langjarige gezamenlijke inzet van overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven nodig. Alleen zo kan de huidige positieve ontwikkeling leiden tot de structurele verbetering van brede welvaart en imago die met Nationaal Programma Groningen wordt beoogd.

Dit belang wordt inmiddels breed onderkend. Rijk en regio hebben gekozen voor een generatielange aanpak. Met de Economische Agenda en de Sociale Agenda zijn investeringen en uitvoeringslijnen voor de komende decennia geborgd.

Dit duidt op erkenning dat structurele achterstanden in brede welvaart, gezondheid, onderwijs en economie niet binnen één decennium kunnen worden ingelopen.

3 De monitor laat zien waar een versnelling van de inhaalslag mogelijk is

De monitor laat zien waar de grootste achterstanden zich bevinden en waar de grootste kansen liggen om de ingezette ontwikkeling verder te versterken. De onderstaande kernbevindingen bieden richting voor de resterende inzet van Nationaal Programma Groningen, maar zijn minstens zo relevant voor gemeenten, provincie, Rijk, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en bedrijven. Omdat de realisatie van de ambities afhankelijk is van de gezamenlijke inzet van al deze partijen, kunnen deze bevindingen worden gelezen als een brede regionale opgave voor de komende jaren.

I Een verdere inhaalslag op brede welvaart vraagt om inzet op de aspecten die inwoners het belangrijkst vinden

De relatief lage brede welvaart in de aardbevingsgemeenten komt door een stapeling van achterstanden op meerdere aspecten. Deze stapeling doet zich juist voor op aspecten die inwoners zelf belangrijk vinden voor hun brede welvaart, namelijk gezondheid, bestaanszekerheid, sociale cohesie, de woon- en leefomgeving en vertrouwen in instituties. Hier ligt een belangrijke kans voor een verdere inhaalslag. Opvallend is dat gezondheid als rode draad terugkomt in meerdere onderdelen van deze monitor. Gezondheidsachterstanden hangen samen met brede welvaart, maar werken ook door in leefbaarheid, participatie en kansen op de arbeidsmarkt. De omvang en samenstelling van achterstanden verschillen tussen gemeenten. Sinds de nulmeting is de brede welvaart in de meeste Groningse gemeenten wel positief ontwikkeld.

Alle aardbevingsgemeenten laten ten opzichte van hun referentiegemeenten een relatief sterke toename van de arbeidsparticipatie zien. Naast dit positieve effect zien we dat de tevredenheid met de woonomgeving zich relatief ongunstig ontwikkelt en dat verschillende sociale en gezondheidsindicatoren achterblijven.

In recente programmering van Nationaal Programma Groningen is een sterkere aansluiting zichtbaar op achterstanden in onder meer gezondheid, bestaanszekerheid, collectieve preventie en maatschappelijke basisvoorzieningen. De monitorresultaten laten zien dat verbeteringen op dit terrein zich nog niet vertalen in een gunstigere ontwikkeling van de brede welvaart. Met name vertrouwen in instituties en de ervaren kwaliteit van de woonomgeving worden minder rechtstreeks door de portefeuille geraakt.

II De grootste kansen voor het imago liggen in het laten ervaren van Groningen

Het imago van Groningen heeft zich hersteld na de terugval in 2023 en ligt weer rond het niveau van de nulmeting. Het beeld van Groningen is onder Groningers duidelijk positiever dan onder niet-Groningers. Groningen wordt vooral aantrekkelijk gevonden als plek om te studeren en te wonen. Ook opgroeien, oud worden, cultuur en recreatie worden positief beoordeeld en ondernemen en een baan vinden krijgen

ruime voldoendes. Niet-Groningers zijn duidelijk terughoudender, vooral als het gaat om wonen, werken en ondernemen.

Niet-Groningers die Groningen in de afgelopen vijf jaar hebben bezocht, geven een hogere imagoscore. Het verschil tussen bezoekers en niet-bezoekers wijst erop dat bekendheid en ervaring een belangrijke rol spelen in het externe beeld van Groningen. De gaswinningsproblematiek wordt daarnaast minder dominant, terwijl positieve kenmerken als ruimte, groen, nuchterheid en authenticiteit sterk aanwezig blijven. Voor het verbeteren van het imago is daarom ook van belang dat mensen Groningen leren kennen en ervaren.

Een samenhangende strategie kan hieraan bijdragen, met gezamenlijke keuzes over de positionering van Groningen en afstemming van activiteiten. Met de vorming van Groningen & Partners, mede aangejaagd door Nationaal Programma Groningen, is een stap gezet om die samenhang te versterken.

III Economische groei kan nog verder worden gesterkt met productiviteitsgroei

De Groningse economie gaat op meerdere onderdelen vooruit. De werkgelegenheid groeit en het ondernemerschap ontwikkelt zich positief. De groei van economische activiteit gaat echter niet automatisch samen met een vergelijkbare groei van het regionale verdienvermogen. Voor structurele versterking van de regionale economie blijven de reële productieontwikkeling, exportoriëntatie en private investeringen aandachtspunten.

Binnen de portefeuille van Nationaal Programma Groningen ligt de nadruk op het versterken van de randvoorwaarden voor economische ontwikkeling, zoals het vestigingsklimaat, bedrijventerreinen, gebiedsontwikkeling, voorzieningen en de kwaliteit van de leefomgeving. Deze investeringen kunnen de economische ontwikkeling ondersteunen, maar dragen over het algemeen niet rechtstreeks bij aan productiviteitsgroei of een hogere bruto toegevoegde waarde. Investeringen in de kwaliteit van de leefomgeving hebben ook betekenis voor andere ambities van Nationaal Programma Groningen, zoals leefbaarheid, brede welvaart en imago.

Voor versterking van het toekomstige verdienvermogen zijn ook investeringen nodig in nieuwe economische activiteiten, innovatie, ondernemerschap, kennisontwikkeling en productiviteitsgroei. Met de Economische Agenda van Nij Begun wordt inmiddels nadrukkelijker op deze opgaven ingezet.

IV Vooruitgang op Werken & Leren vraagt om versterking van de maatschappelijke basis

Binnen de ambitie Werken & Leren worden de verschillen met de referentiegebieden op de meeste onderdelen kleiner. Vooral de arbeidsparticipatie ontwikkelt gunstig. Ook het mediaan besteedbaar huishoudinkomen en het aandeel hbo- en wo-uitstromers nemen overwegend toe. We zien een inhaalslag waardoor verschillen met de referentiegroepen kleiner worden. Ook de referentiegebieden ontwikkelen zich echter, en structurele kenmerken, zoals het relatief grote aandeel oudere inwoners in delen van het aardbevingsgebied, spelen een rol. Verschillen op het gebied van Werken & Leren hangen sterk samen met bredere verschillen in gezondheid, bestaanszekerheid en opleidingskansen. Een verdere inhaalslag vraagt naast arbeidsmarktmaatregelen om investeringen in de onderliggende maatschappelijke omstandigheden die deelname aan werk en onderwijs beïnvloeden.

Een deel van de achterstand op de ambitie Werken & Leren vindt zijn oorsprong al vroeg in de levensloop. Verschillen in gezondheid, onderwijsdeelname, welbevinden en ontwikkelkansen op jonge leeftijd werken vaak langdurig door in opleiding, arbeidsparticipatie en kansen op de arbeidsmarkt. Dit onderstreept het belang van investeringen in onderwijs, ontwikkeling en gezondheid van kinderen en jongeren. Vanuit Nationaal Programma Groningen zijn langjarige interventies gestart, zoals Tijd voor Toekomst. De effecten hiervan zullen zich naar verwachting pas op langere termijn laten

zien. Op veel van deze factoren wordt inmiddels vanuit de Sociale Agenda ingezet, waarmee een langjarige inzet wordt geborgd.

Nationaal Programma Groningen zet daarnaast vooral in op het versterken van de kwantiteit en kwaliteit van het arbeidspotentieel, met scholing en begeleiding op individueel niveau. De veelal lokale en kleinschalige aanpak is betekenisvol voor specifieke, vaak moeilijk bereikbare doelgroepen, maar de structurele doorwerking op regionaal niveau blijft beperkt.

V Leefbaarheid vraagt om meer dan fysieke ingrepen, zoals aandacht voor gezondheid

De leefbaarheid in het aardbevingsgebied is stabiel maar kwetsbaar. De verschillen met de referentiegebieden zijn nauwelijks kleiner geworden. Vooral de gemeenten Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt blijven achter. Toch is het beeld minder somber dan de leefbaarheidsscores suggereren. Inwoners van het aardbevingsgebied zijn over het algemeen tevreden over hun dorp of wijk en waarderen de rust, de ruimte, het groen en het landschap. Wel ligt de tevredenheid met de woning en de woonomgeving onder het landelijk gemiddelde. Aardbevingsschade en de afhandeling daarvan hebben invloed op de ervaren leefbaarheid. Daarnaast valt op dat de ervaren gezondheid in meerdere gemeenten achteruit gaat. Omdat gezondheid sterk samenhangt met welzijn, participatie en de waardering van de leefomgeving vormt dit een belangrijk aandachtspunt voor de toekomstige leefbaarheid van de regio.

Binnen Nationaal Programma Groningen ligt een belangrijk deel van de inzet op zichtbare fysieke verbeteringen, zoals de openbare ruimte, dorpsvernieuwing, ontmoetingsplekken en erfgoed. Daarmee worden lokaal concrete verbeteringen gerealiseerd. Maar leefbaarheid wordt ook bepaald door sociale samenhang, gezondheid, veiligheid en vertrouwen. De inzet op deze factoren is beperkter. Uit onderzoek van Gronings Perspectief blijkt bovendien dat juist factoren als mentale gezondheid, veiligheid en vertrouwen sterk beïnvloed worden door de aardbevingsproblematiek. Deze factoren vormen eveneens belangrijke bouwstenen voor leefbaarheid, maar zijn minder direct beïnvloedbaar via fysieke investeringen. Dat helpt verklaren waarom zichtbare fysieke verbeteringen niet automatisch resulteren in hogere scores op brede leefbaarheidsindicatoren.

VI Natuur & Klimaat vraagt om een sterkere impuls voor biodiversiteit op boerenland

Groningen ontwikkelt gunstiger op de indicatoren voor Natuur & KIlimaat dan landelijk. De Living Planet Index is sinds 2018 iets minder afgenomen dan landelijk en ook de broeikasgas- en fijnstofemissies daalden sterker. Deze positieve ontwikkeling vraagt om nuancering. De biodiversiteitsontwikkeling verschilt sterk tussen soortgroepen en ecosystemen en vooral de boerenlandnatuur blijft achter. Daarnaast liggen de broeikasgasemissies nog boven het landelijke niveau en wordt de daling sterk beïnvloed door de elektriciteitsproductie en andere productie-, bedrijfs- en registratie-effecten.

Nationaal Programma Groningen zet vooral in op energietransitie en emissiereductie en minder rechtstreeks op biodiversiteit. De inzet draagt bij aan klimaatmitigatie en economische verduurzaming, maar raakt de structurele oorzaken van biodiversiteitsverlies beperkt. Met name de landbouwsector, die een groot deel van het Groningse landschap beslaat en een belangrijke rol speelt in biodiversiteit, is relatief weinig in de portefeuille vertegenwoordigd. Omdat de grootste uitdaging op het gebied van biodiversiteit zich voordoet in het boerenland, lijkt hier de grootste potentiële winst te liggen voor het realiseren van de biodiversiteitsambitie van Nationaal Programma Groningen. We zien een positieve ontwikkeling binnen recent toegekende projecten, onder andere vanuit het lokale programma van de gemeente Groningen en het Impulsloket, waarbij relatief veel aandacht uitgaat naar biodiversiteit en natuurontwikkeling. De inzet lijkt zich geleidelijk sterker te richten op een van de centrale opgaven binnen deze ambitie.

Voortgang impactdoelstellingen en hoofdambities Nationaal Programma Groningen

	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
IMPACTDOELSTELLING BREDE WELVAART						
HOOFDINDICATOR: **Brede Welvaart Index [BW1]**	✗	✗	✓	✗	✓	
IMPACTDOELSTELLING IMAGO						
HOOFDINDICATOR: **Groningers [I1]**						✓
HOOFDINDICATOR: **Niet-Groningers [I2]**						✗
HOOFDINDICATOR: **Groningse bedrijven [I3]**						✗
HOOFDINDICATOR: **Niet-Groningse bedrijven [I4]**						✓
HOOFDAMBITIE ECONOMIE						
HOOFDINDICATOR: **Bruto Toegevoegde Waarde incl. delfstoffenwinning [E1]**						✗
HOOFDINDICATOR: **Bruto Toegevoegde Waarde excl. delfstoffenwinning [E2]**						✓
HOOFDAMBITIE WERKEN & LEREN						
HOOFDINDICATOR: **Netto arbeidsparticipatie [W1]**	✓	✓	✗	✓	✓	
HOOFDINDICATOR: **Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's [W2]**	✓	✓	✓	✗	✗	
HOOFDINDICATOR: **Percentage uitstroom hbo en wo [W3]**	✓	✗	✓	✓	✓	
HOOFDAMBITIE LEEFBAARHEID						
HOOFDINDICATOR: **Leefbaarheidsscore [L1]**	✗	✗	✗	✗	✗	
HOOFDAMBITIE NATUUR & KLIMAAT						
HOOFDINDICATOR: **Living Planet Index [N1]**						✓
HOOFDINDICATOR: **Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie [N2]**	✓	✓	✓	✓	✓	
HOOFDINDICATOR: **Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie [N3]**	✗	✓	✗	✓	✓	

Impact

Nationaal Programma Groningen heeft de overkoepelende doelstelling om, naarmate de uitvoering van het programma vordert, de brede welvaart en het imago van de regio Groningen te verbeteren. In dit hoofdstuk kijken we naar de ontwikkeling van de brede welvaart en het imago.

Brede welvaart: een duiding van de ontwikkeling van de Groningse Brede Welvaartsindicator (BWI);

Imago: een duiding van de resultaten uit de Imagomonitor.

In de verantwoording hebben we uitgebreid beschreven hoe deze twee concepten gemeten worden.

Brede welvaart

Brede welvaart verbetert, maar achterstanden blijven bestaan

De brede welvaart in de aardbevingsgemeenten blijft achter, ook op aspecten die inwoners zelf zwaar laten meewegen, zoals sociale cohesie en gezondheid. De relatief lage brede welvaart in de aardbevingsgemeenten wordt niet veroorzaakt door één afzonderlijke achterstand; achterstanden in gezondheid, sociale cohesie, woonomgeving en bestaanszekerheid stapelen zich op. Sinds 2018 zijn er wel verbeteringen zichtbaar, vooral op de arbeidsmarkt. De vooruitgang is echter niet overal sterker dan in de referentiegemeenten. Alleen in Het Hogeland en Oldambt neemt de BWI-NPG sterker toe dan in de referentiegroep, maar ook daar blijven achterstanden bestaan.

HUIDIGE STAND

Achterstanden concentreren zich juist op de aspecten die inwoners het belangrijkst vinden

Score van gemeenten op de Brede Welvaartsindex

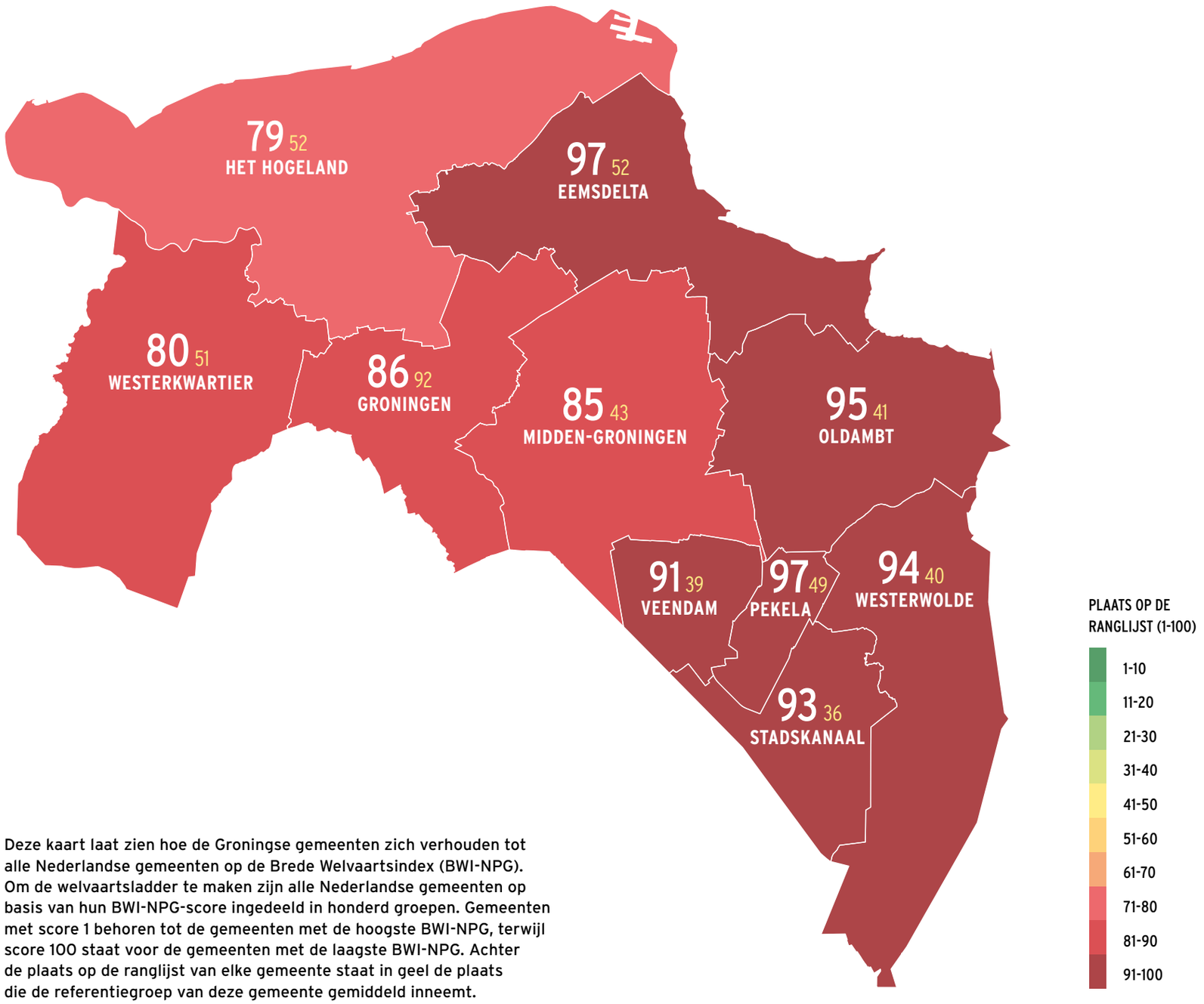

Deze kaart laat zien hoe de Groningse gemeenten zich verhouden tot alle Nederlandse gemeenten op de Brede Welvaartsindex (BWI-NPG). Om de welvaartsladder te maken zijn alle Nederlandse gemeenten op basis van hun BWI-NPG-score ingedeeld in honderd groepen. Gemeenten met score 1 behoren tot de gemeenten met de hoogste BWI-NPG, terwijl score 100 staat voor de gemeenten met de laagste BWI-NPG. Achter de plaats op de ranglijst van elke gemeente staat in geel de plaats die de referentiegroep van deze gemeente gemiddeld inneemt.

Sociale cohesie en gezondheid zijn belangrijkste aspecten voor de brede welvaart in de provincie Groningen. Met de BWI-NPG laten we niet alleen zien waar achterstanden bestaan, maar ook welke aspecten inwoners het belangrijkst vinden. De index is een gewogen somscore van indicatoren uit de Brede Welvaartsmonitor van het CBS.[1] [2] [3] De weging van de indicatoren is gebaseerd op de voorkeuren van inwoners van de Groningse gemeenten. Sociale cohesie en gezondheid blijken voor hen de belangrijkste indicatoren, terwijl het aandeel inwoners met een hbo- of wo-diploma relatief het minst zwaar meeweegt.

De provincie Groningen behoort als geheel tot de provincies met een lage brede welvaart, maar binnen de provincie bestaan er wel duidelijke verschillen. De gemeente Groningen en de omliggende gemeenten Het Hogeland, Midden-Groningen en Westerkwartier scoren binnen de provincie het hoogst, terwijl de Oost-Groningse gemeenten en de gemeente Eemsdelta tot de laagst scorende gemeenten van Nederland behoren. Door de Groningse gemeenten te vergelijken met referentiegemeenten op het gebied van stedelijkheid, bevolkingsomvang en inkomensniveau ontstaat een beter beeld van de prestaties ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Op de gemeente Groningen na scoren alle gemeenten lager dan hun referentiegroep (zie kaart). De verschillen lopen uiteen van 27 tot 57 plaatsen op de landelijke ranglijst, wat laat zien dat de relatief lage brede welvaart van deze gemeenten niet alleen kan worden verklaard door verschillen in stedelijkheid, bevolkingsomvang of inkomensniveau. Hier komen we later in deze monitor op terug.

Het aardbevingsgebied scoort onder het gemiddelde op indicatoren die Groningers het belangrijkst vinden. Het gaat daarbij om sociale cohesie, ervaren gezondheid, vertrouwen in andere mensen, tevredenheid met de woonomgeving en verschillende sociaaleconomische indicatoren, waaronder problematische schulden, arbeidsparticipatie en de beschikbaarheid van werk. De gemeente Groningen scoort als enige gunstiger dan de referentiegroepen op enkele van deze indicatoren. Uitzonderingen in het aardbevingsgebied zijn de ervaren veiligheid in de woonbuurt, die in de meeste gemeenten vergelijkbaar is met die in de referentiegemeenten, en het contact met familie, vrienden en buren en de uitstoot door de landbouw, die in meerdere gemeenten juist relatief gunstig scoren. Maar ook op indicatoren waaraan inwoners relatief minder belang hechten, scoren de aardbevingsgemeenten vaker lager dan hun referentiegemeenten. Deze achterstanden versterken het beeld dat de brede welvaart wordt bepaald door een stapeling van kwetsbaarheden op meerdere leefgebieden.

Hoewel de gemeenten een vergelijkbaar patroon laten zien, bestaan er onderlinge verschillen tussen de gemeenten. Zo valt op dat Oldambt op tevredenheid met de woonomgeving en de woning ongeveer gelijk scoort aan de referentiegemeenten, terwijl deze indicator in Eemsdelta juist duidelijk achterblijft. Daar staat tegenover dat Oldambt relatief ongunstig scoort op het contact met familie, vrienden en buren, terwijl dit in andere aardbevingsgemeenten juist een relatief sterk punt is. Eemsdelta en Het Hogeland scoren relatief ongunstig op de uitstoot van broeikasgassen en fijnstof. Dit hangt samen met de aanwezigheid van energie-intensieve industrie en de Eemshaven.

1 Zie: verantwoording van de BWI-NPG in de bijlage van deze monitor
2 Van Ooijen et al. (2021). Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen
3 Van der Vaart et al. (2026, januari). Stability of preferences for dimensions of well-being across time and regions [Working paper].

BREDE WELVAART

Scores van gemeenten per indicator ten opzichte van de referentiegemeenten

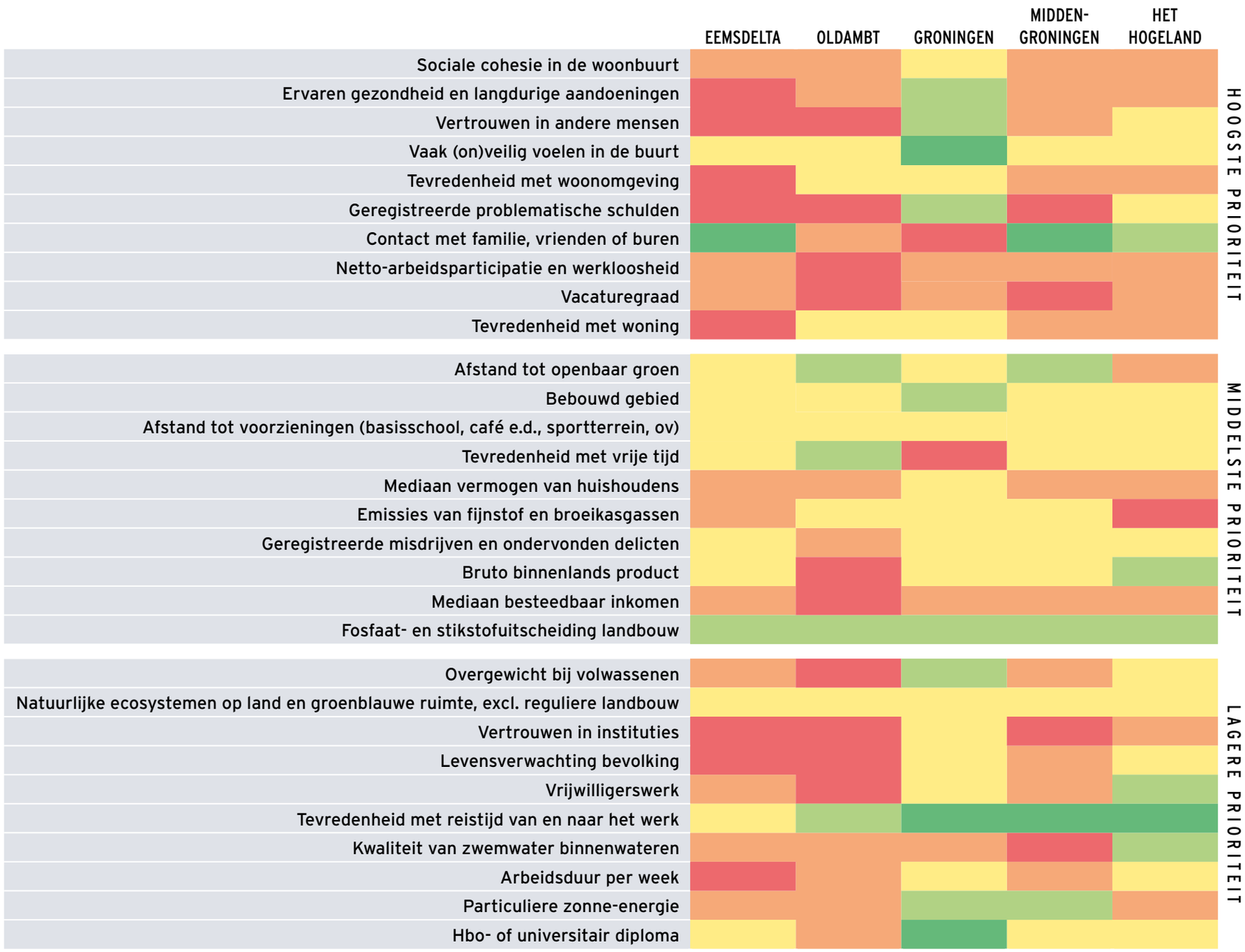

LEGENDA:
VERGELIJKING MET DE REFERENTIEGEMEENTEN

- duidelijk ongunstiger
- ongunstiger
- vergelijkbaar
- gunstiger
- duidelijk gunstiger

Deze tabel laat zien hoe de vijf Groningse aardbevingsgemeenten scoren op de verschillende indicatoren van de BWI-NPG ten opzichte van hun referentiegemeenten. De kleuren geven aan hoe het meest recente niveau per indicator zich verhoudt tot dat in de referentiegemeenten. De indicatoren zijn van boven naar beneden gerangschikt naar het belang dat inwoners eraan toekennen. Daardoor wordt direct zichtbaar of gemeenten juist achterblijven op de aspecten die inwoners het belangrijkst vinden.

De gemeente Groningen neemt een duidelijke uitzonderingspositie in. Ten opzichte van de referentiegemeenten scoort de gemeente Groningen op verschillende voor inwoners belangrijke indicatoren juist gunstig. Daarmee onderscheidt deze gemeente zich duidelijk van de overige aardbevingsgemeenten. Zo is de gezondheid relatief beter, is het vertrouwen in andere mensen groter, voelen inwoners zich vaker veilig in hun woonbuurt en is het aandeel huishoudens met geregistreerde problematische schulden lager dan in vergelijkbare gemeenten. Daarentegen scoort de gemeente Groningen relatief lager op het contact met familie, vrienden en buren en op arbeidsparticipatie.

De relatief lage brede welvaart in de aardbevingsgemeenten wordt niet veroorzaakt door één afzonderlijke achterstand, maar door een stapeling van achterstanden op meerdere leefgebieden. Opvallend is dat deze stapeling zich juist voordoet op de aspecten waaraan inwoners van Groningen veel belang hechten, zoals gezondheid, bestaanszekerheid, sociale cohesie, de woon- en leefomgeving en vertrouwen in instituties. Hier zien we ook de grootste beleidsopgave. Deze ligt niet bij één afzonderlijke indicator, maar bij het versterken van meerdere, samenhangende aspecten van brede welvaart.

De relatief lage brede welvaart in de aardbevingsgemeenten lijkt samen te hangen met een combinatie van sociaaleconomische en demografische uitdagingen.[4] Het besteedbare inkomen en de arbeidsparticipatie liggen gemiddeld lager dan landelijk, gezondheidsproblemen en problematische schulden komen relatief vaker voor en deze kwetsbaarheden stapelen zich vooral op in Noordoost-Groningen. Daarnaast leiden ontgroening en vergrijzing tot een afnemende beroepsbevolking, een toenemende druk op de zorg en het voorzieningenniveau en een minder goede bereikbaarheid van voorzieningen in landelijke gebieden. Hoewel de economische situatie zich de afgelopen jaren op verschillende punten heeft verbeterd, blijven de structurele verschillen met het landelijke gemiddelde bestaan.

Naast deze structurele uitdagingen speelt ook de langdurige gaswinningsproblematiek een belangrijke rol. De mentale gezondheid is minder gunstig in gebieden die vaker zijn getroffen door mijnbouwgerelateerde aardbevingen.[5] Daarnaast hangen meervoudige woningschade en langdurige schade- en versterkingsprocedures samen met een slechtere ervaren gezondheid, meer stress, minder vertrouwen in instituties en een lagere tevredenheid met de woning en leefomgeving.[6] Opvallend is dat een relatief gunstig contact met familie, vrienden en buren niet automatisch samengaat met een sterke sociale cohesie in de woonomgeving. Dit suggereert dat sterke persoonlijke netwerken niet vanzelf leiden tot een grotere ervaren verbondenheid of saamhorigheid in de buurt.[7] Dit vraagt bij de programmatische inzet ook aandacht voor ontmoeting en samenwerking tussen buurtbewoners, naast het ondersteunen van persoonlijke contacten.

4 Sociaal Planbureau Groningen (2025a, 15 december). Brede welvaart in Groningen: positieve trends, maar structurele achterstanden blijven.
5 Shui et al. (2026). The impact of mining-induced earthquakes on mental health: Evidence from the Dutch Lifelines Cohort Study and Biobank
6 D'Amore et al. (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024: Gronings Perspectief fase 4.
7 D'Amore et al. (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024: Gronings Perspectief fase 4.

ONTWIKKELING

Sinds 2018 vooral vooruitgang op de arbeidsmarkt, minder op gezondheid en leefomgeving

Verandering van de brede welvaart tussen 2018 en 2024

	GEMEENTE	REFERENTIEGEMEENTEN
	Plaats op de ranglijst (1-100)	Plaats op de ranglijst (1-100)
Groningen	+7	-2
Het Hogeland	-3	+7
Midden-Groningen	-1	-12
Oldambt	-4	-2
Eemsdelta	+4	+4

Deze tabel laat zien hoe de positie van de Groningse aardbevingsgemeenten op de landelijke ranglijst van de BWI-NPG tussen 2018 en 2024 is veranderd, vergeleken met referentiegemeenten. De ranglijst loopt van 1 (hoogste positie) tot 100 (laagste positie). Een **positief getal** betekent dat een gemeente naar een lagere positie op de ranglijst is gezakt en relatief is verslechterd; een **negatief getal** betekent dat de gemeente op de ranglijst is gestegen en relatief is verbeterd. De kleuren geven aan of de ontwikkeling gunstiger, vergelijkbaar of ongunstiger is dan die van de referentiegemeenten. Een verandering in rangpositie betekent niet noodzakelijk dat de brede welvaart in de gemeente zelf is toe- of afgenomen.

BREDE WELVAART

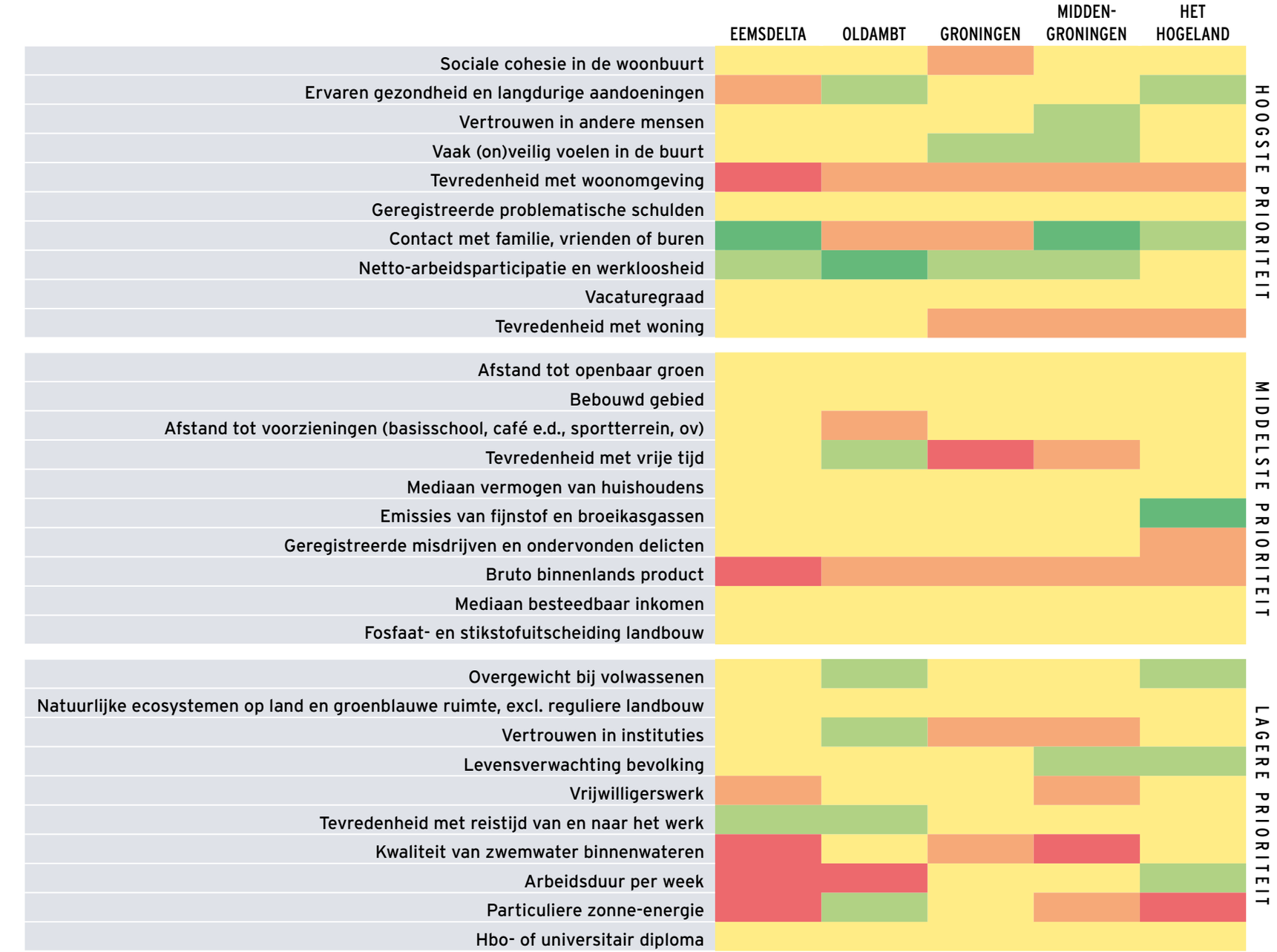

LEGENDA:
VERGELIJKING MET DE REFERENTIEGEMEENTEN

- duidelijk ongunstiger
- ongunstiger
- vergelijkbaar
- gunstiger
- duidelijk gunstiger

Deze tabel laat zien welke onderliggende indicatoren verantwoordelijk zijn voor de veranderingen ten opzichte van de referentiegemeenten. De kleuren geven aan hoe de verandering tussen 2018 en 2024 zich verhoudt tot die in de referentiegemeenten. Een gunstiger ontwikkeling betekent niet automatisch dat ook het huidige niveau gunstiger is. De indicatoren staan van boven naar beneden gerangschikt naar het belang dat inwoners eraan hechten.

De ontwikkeling van de brede welvaart laat een gemengd beeld zien: economische indicatoren verbeteren, waar gezondheid, woonomgeving en sociale indicatoren nog achterblijven. Wanneer we kijken naar de resultaten in Tabel 2 en 3, zien we dat de meest consistente positieve ontwikkeling zichtbaar is op de arbeidsmarkt. Meerdere aardbevingsgemeenten laten een relatief gunstige ontwikkeling zien van de arbeidsparticipatie en werkloosheid ten opzichte van hun referentiegemeenten, wat wijst op een duidelijke inhaalslag op dit onderdeel. Dit sluit aan bij de landelijke ontwikkeling van een historisch krappe arbeidsmarkt. Omdat de arbeidsparticipatie in Groningen in 2018 relatief laag was, konden verschillende gemeenten bovendien een inhaalslag maken. Ook het contact met familie, vrienden en buren ontwikkelde zich in meerdere gemeenten gunstig. Aan de negatieve kant laten alle aardbevingsgemeenten een relatief ongunstige ontwikkeling zien in de tevredenheid met de woonomgeving, waarbij de achteruitgang het sterkst is in Eemsdelta. Ook de ervaren gezondheid ontwikkelde zich in Eemsdelta minder gunstig dan in de referentiegemeenten, terwijl Oldambt en Het Hogeland juist een relatief gunstige ontwikkeling laten zien. Verschillende sociale en gezondheidsindicatoren bleven zo achter bij de referentiegemeenten. Voor de aardbevingsgemeenten spelen daarnaast specifieke regionale omstandigheden een rol. Langdurige schadeafhandeling, woningversterking en aanhoudende onzekerheid rondom de gaswinning in de provincie Groningen hangen samen met een minder positieve waardering van de woonomgeving, een lagere ervaren gezondheid en minder vertrouwen in de overheid.[8 9] Dit helpt ons te begrijpen waarom verbeteringen op de arbeidsmarkt zich niet automatisch vertalen in een even sterke verbetering van de brede welvaart als geheel.

INZET

Aansluiting tussen brede welvaart en programmatische inzet verschilt per leefgebied

Wanneer we de ontwikkeling van de brede welvaart vergelijken met de inzet van Nationaal Programma Groningen, is op hoofdlijnen enige inhoudelijke samenhang zichtbaar. De grootste verbeteringen sinds 2018 zien we op de arbeidsmarkt. Dat sluit aan bij de substantiële inzet van het programma op economie en (in mindere mate) werken en leren. Tegelijkertijd laat de BWI-NPG zien dat de brede welvaart meer omvat dan economische ontwikkeling alleen. En de resultaten onderstrepen dat de verbetering van de arbeidsmarkt niet betekent dat de brede welvaart zich op alle leefgebieden even gunstig ontwikkelt. Juist op gezondheid, sociale cohesie, vertrouwen en de woon- en leefomgeving, waaronder aspecten die inwoners zwaar laten meewegen, blijven de achterstanden bestaan. Daarmee zien we ook goed waar de grootste maatschappelijke opgaven de komende jaren liggen. De resultaten moeten we wel met terughoudendheid interpreteren. Veel projecten zijn nog in uitvoering, bestedingen lopen deels achter op de planning en

8 Postmes et al. (2018). Gevolgen van bodembeweging voor Groningers: Ervaren veiligheid, gezondheid en toekomstperspectief 2016-2017

9 Dückers et al., (2023). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2021 en 2022: Eindrapport Gronings Perspectief fase 3.

de ontwikkeling van brede welvaart wordt ook beïnvloed door landelijke economische ontwikkelingen, de gaswinningsproblematiek en ander beleid.[10]

In meer recente plannen zijn aanknopingspunten zichtbaar voor de genoemde achterstanden. Het provinciale programmaplan 2024–2029 richt zich onder meer op gezondheid, bestaanszekerheid, collectieve preventie, maatschappelijke basisvoorzieningen en onderwijs en arbeidsmarkt. Daarmee sluit de nieuwe inzet inhoudelijk aan bij meerdere terreinen waarop de BWI-NPG achterstanden laat zien, zoals ervaren gezondheid, sociale samenhang en bestaanszekerheid, en bij de relatief gunstige ontwikkeling van de arbeidsparticipatie. De aansluiting is niet volledig: met name vertrouwen in instituties en de ervaren kwaliteit van woning en woonomgeving worden minder rechtstreeks door deze programmering geraakt. Omdat een belangrijk deel van deze provinciale programma's pas recent in uitvoering is gegaan, kan hun mogelijke doorwerking nog nauwelijks zichtbaar zijn in de huidige cijfers, die de ontwikkeling tot en met 2024 beschrijven.

We zien met deze monitor daarmee een genuanceerd beeld. Een deel van de programmatische inzet sluit aan bij terreinen waarop de brede welvaart zich gunstig ontwikkelt, terwijl andere hardnekkige achterstanden minder rechtstreeks werden geraakt. Tegelijkertijd lijkt de recentere programmering op meerdere van deze terreinen inhoudelijk beter aan te sluiten. De komende monitors kunnen laten zien of veranderingen op het gebied van gezondheid, bestaanszekerheid, sociale samenhang en woon- en leefomgeving ook geleidelijk zichtbaar worden in de brede-welvaartsindicatoren.

10 KplusV, Sociaal Planbureau Groningen, Aletta Advies. (2026). Tussenevaluatie Nationaal Programma Groningen.

Imago

Het imago herstelt, met een sterker beeld binnen dan buiten Groningen

Het imago van Groningen heeft zich hersteld na de terugval in 2023 en ligt weer rond het niveau van de nulmeting. Groningers zijn onverminderd positief over hun provincie; buiten Groningen blijft het beeld gematigder, vooral als het gaat om wonen, werken en ondernemen. Positief is dat de gaswinningsproblematiek minder dominant wordt en dat het beeld van Groningen als plek om te werken en op te groeien verbetert. Ervaring met Groningen hangt bovendien samen met een positiever beeld. De ontwikkeling verschilt daarmee tussen de onderzochte groepen: op onderdelen is vooruitgang zichtbaar, maar over de volle breedte wordt de ambitie om het imago te verbeteren nog niet gehaald.

IMAGO

Score hoofdindicatoren imago

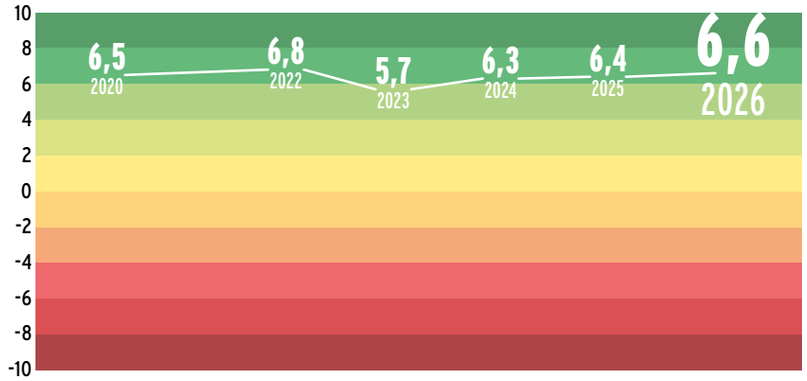

Zelfbeeld Groningers

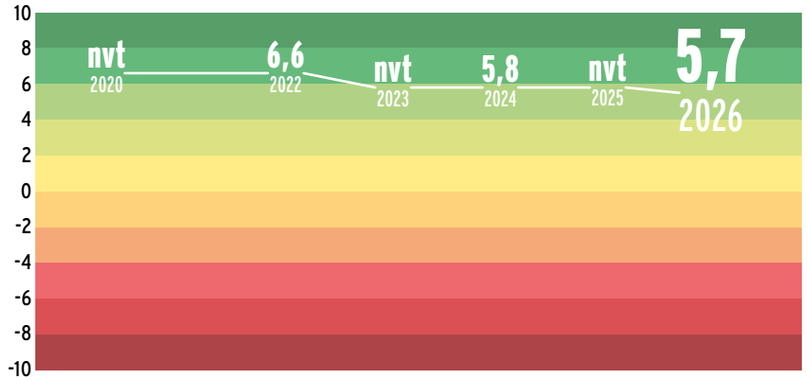

Zelfbeeld Groningse bedrijven

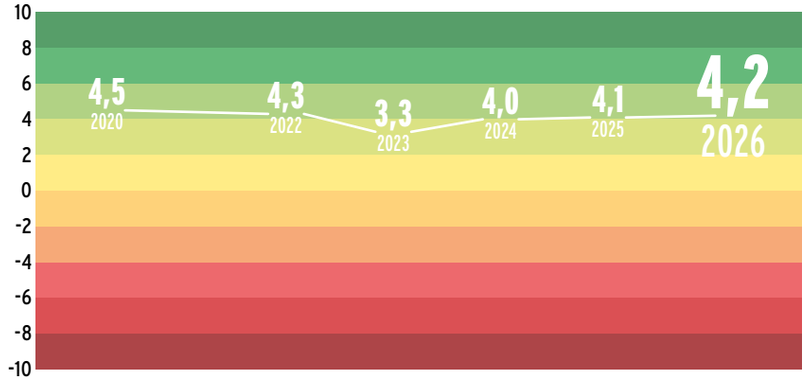

Beeld niet-Groningers

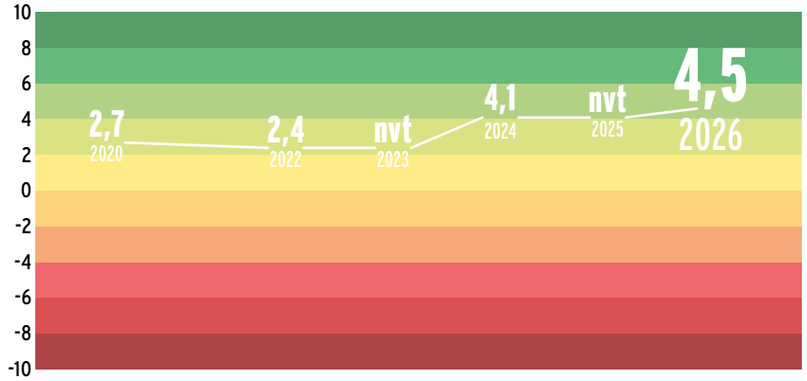

Beeld niet-Groningse bedrijven

IMAGO

HUIDIGE STAND

Groningers zijn positief, en bezoek maakt buitenstaanders positiever

Het beeld van Groningen is onder Groningers duidelijk positiever dan onder niet-Groningers. Groningers geven hun provincie in 2026 een ISI-score van 6,6 op een schaal van -10 tot +10. Onder niet-Groningers bedraagt de ISI-score 4,2. Die afstand tussen binnen- en buitenbeeld zien we ook terug wanneer respondenten de aantrekkelijkheid van Groningen op verschillende aspecten beoordelen. Groningers beoordelen alle acht onderzochte aspecten met een 7,1 of hoger. Groningen wordt vooral aantrekkelijk gevonden als plek om te studeren (8,3) en wonen (7,9). Ook opgroeien en oud worden (beide 7,7), cultuur (7,6) en recreatie (7,3) worden positief beoordeeld. Ondernemen en een baan vinden krijgen beide met een 7,1 de laagste scores, maar nog steeds ruime voldoendes.

Groningers zijn behoorlijk trots op hun provincie. Ze geven hun trots op het wonen in Groningen gemiddeld een 7,6, even hoog als hun trots op de eigen woonplaats. 58% geeft de provincie hiervoor een 8, 9 of 10. Het positieve binnenbeeld zien we ook terug in de associaties met Groningen. Groningers associëren Groningen in de geholpen uitvraag vooral met nuchterheid, ruimte, authenticiteit, gezelligheid en leefkwaliteit.

Niet-Groningers zijn duidelijk terughoudender. Zij beoordelen Groningen het hoogst als plek om te studeren (6,7), gevolgd door cultuur (6,3) en recreatie (6,2). De beoordelingen voor opgroeien en oud worden zijn beide 5,5, ondernemen krijgt een 5,2, een baan vinden 5,1 en wonen 5,0. Vooral op de aspecten wonen, werken en ondernemen bestaat daarmee een behoorlijk verschil tussen het beeld van Groningers en dat van mensen buiten de provincie. Ook onder niet-Groningers behoren ruimte, nuchterheid, groen en authenticiteit tot de sterkste associaties. Bij de spontane associaties is het beeld minder eenduidig. Niet-Groningers denken onder meer aan de Martinitoren en studeren, maar ook aan gaswinning en aardbevingen. De erfenis van de gaswinningsproblematiek maakt dus nog steeds deel uit van het externe beeld van Groningen.

Ervaring met Groningen hangt sterk samen met het beeld van de provincie. Van de niet-Groningers heeft 35% de provincie in de afgelopen vijf jaar toeristisch bezocht. Hun ISI-score bedraagt 5,6, tegenover 3,1 onder niet-Groningers die Groningen niet hebben bezocht. Het verschil tussen bezoekers en niet-bezoekers wijst erop dat bekendheid en ervaring een rol spelen in het externe beeld van Groningen. Dat sluit aan bij onderzoek naar plaatsimago, waarin daadwerkelijke ervaring met een gebied een belangrijke factor is in de vorming van het beeld ervan.[11] [12] Bezoekers noemen in hun open antwoorden onder meer de stad Groningen mooi en gezellig en het Groningse landschap mooi en ruimtelijk; het bezoek wordt bovendien geregeld als verrassend omschreven.

Het is opvallend dat Groningers denken dat mensen van buiten de provincie veel negatiever over Groningen zijn dan werkelijk het geval is. Zij schatten de ISI-score van niet-Groningers op 2,4, terwijl niet-Groningers Groningen daadwerkelijk een 4,2 geven. Het externe imago is dus positiever dan Groningers zelf veronderstellen.

11 Casali, et al. (2021). How does familiarity shape destination image and loyalty for visitors and residents?

12 Stylidis, et al. (2020). Destination loyalty explained through place attachment, destination familiarity and destination image

IMAGO

ONTWIKKELING

Na terugval is het imago grotendeels hersteld

Sinds de nulmeting in 2020 is het algemene imago van Groningen per saldo beperkt veranderd, maar achter die ontwikkeling gaat een duidelijke beweging schuil. In 2023 daalde de imagoscore sterk, tot 5,7 onder Groningers en 3,3 onder niet-Groningers. Uit eerdere monitoring blijkt dat deze terugval samenhing met de negatieve beeldvorming rond Groningen ten tijde van de Parlementaire enquête aardgaswinning Groningen, die in die periode veel publieke en media-aandacht kreeg. Sinds 2023 herstelt het imago bij beide groepen.

Onder Groningers ligt de ISI-score in 2026 met 6,6 inmiddels iets boven het niveau van 2020 (6,5). Onder niet-Groningers is een groot deel van de terugval ingelopen, maar ligt de score met 4,2 nog onder de 4,5 van 2020. Over de gehele periode sinds de start van Nationaal Programma Groningen is daarmee bij Groningers sprake van een stabiel beeld en bij niet-Groningers van een lichte achteruitgang.

De waardering van afzonderlijke leefaspecten laat tussen 2020 en 2026 overwegend stabiliteit zien. Groningers waardeerden Groningen bij de start van het programma al hoog en doen dat zes jaar later nog steeds. Studeren blijft met een 8,3 het sterkst gewaardeerde aspect en ook wonen blijft met een 7,9 hoog gewaardeerd. Van de acht onderzochte aspecten veranderen er zes met niet meer dan 0,2 punt. De duidelijkste stijgingen zien we bij Groningen als plek om op te groeien (van 7,2 naar 7,7) en een baan te vinden (van 6,5 naar 7,1). Vooral bij dat laatste aspect is de verschuiving ook zichtbaar in het aandeel Groningers dat een 8 of hoger geeft: dit stijgt van 29% naar 42%. Daarmee blijft het beeld van Groningen als studie- en woonprovincie sterk, terwijl ook het beeld van de mogelijkheden om er te werken positiever is geworden.

Ook bij niet-Groningers is het beeld sinds 2020 overwegend stabiel. Studeren blijft het sterkst gewaardeerde aspect en ligt in 2026 met een 6,7 iets hoger dan bij de nulmeting (6,5). Ook cultuur en recreatie worden relatief

GRONINGERS: WAARDERING LEEFASPECTEN	CIJFER SCHAAL 0 T/M 10		% DAT EEN 8 OF HOGER GEEFT	
DIMENSIES	2020	2026	2020	2026
studeren	8,3	8,3	79%	82%
wonen	8	7,9	74%	71%
opgroeien	7,2	7,7	65%	63%
oud worden	7,8	7,7	70%	65%
cultuur beleven	7,5	7,6	57%	58%
recreëren	7,5	7,3	57%	53%
ondernemen	6,9	7,1	38%	46%
een baan te vinden	6,5	7,1	29%	42%

NIET-GRONINGERS: WAARDERING LEEFASPECTEN	CIJFER SCHAAL 0 T/M 10		% DAT EEN 8 OF HOGER GEEFT	
DIMENSIES	2020	2026	2020	2026
studeren	6,5	6,7	41%	45%
wonen	5,1	5,0	17%	16%
opgroeien	5,5	5,5	19%	19%
oud worden	5,5	5,5	22%	21%
cultuur beleven	6,1	6,3	29%	29%
recreëren	6,3	6,2	34%	32%
ondernemen	5,1	5,2	12%	13%
een baan te vinden	4,8	5,1	10%	12%

positief gewaardeerd. Wonen, werken en ondernemen blijven de zwakkere onderdelen van het externe beeld. Binnen dit stabiele patroon valt op dat de waardering van Groningen als plek om een baan te vinden hoger ligt dan in 2020: van 4,8 naar 5,1. Op de overige aspecten zijn de verschillen met de nulmeting klein.

De ontwikkeling van de associaties laat meer beweging zien. Vooral de gaswinnings- en aardbevingsproblematiek is minder dominant geworden in het beeld van Groningen. Dat is met name zichtbaar na de sterke aanwezigheid van deze onderwerpen rond 2023 en 2024. Zo associeerde in 2024 nog 31% van de niet-Groningers Groningen spontaan met (het einde van) de gaswinning; in 2026 is dat 13%. Onder Groningers nam de spontane associatie met aardbevingen af van 15% in 2023 naar 9% in 2026. Positieve kenmerken als ruimte, groen, nuchterheid en authenticiteit zijn door de jaren heen juist sterk aanwezig gebleven.

Tegenover het herstel van de afgelopen jaren staat dat respondenten minder optimistisch zijn geworden over de verdere ontwikkeling van het imago. In 2020 verwachtte 50% van de Groningers dat het imago zich in de komende vier jaar positief zou ontwikkelen; in 2026 is dat 40%. Onder niet-Groningers daalde dit aandeel van 33% naar 21%. Voor de verwachting voor het komende jaar zien we eveneens een afname tussen 2020 en 2026: van 46% naar 40% onder Groningers en van 29% naar 19% onder niet-Groningers.

INZET

Investeringen dragen bij, samenhang is nodig voor een sterker imago

Nationaal Programma Groningen draagt op verschillende manieren bij aan de voorwaarden voor een sterker imago van Groningen. De ontwikkeling van het imago van Groningen kan echter niet rechtstreeks worden toegeschreven aan Nationaal Programma Groningen. Het imago van een regio wordt door veel factoren beïnvloed, waaronder maatschappelijke ontwikkelingen, gebeurtenissen en de manier waarop daarover wordt gesproken. De sterke terugval van de imagoscores in 2023 rond de Parlementaire enquête aardgaswinning Groningen illustreert de invloed van dergelijke externe ontwikkelingen.

De portefeuille draagt vooral indirect bij aan het imago, via investeringen in voorzieningen, leefbaarheid, cultuur en landschap. Deze kunnen de aantrekkelijkheid van Groningen versterken en bijdragen aan trots en verbondenheid onder inwoners. Ook heeft Nationaal Programma Groningen met de Imagomonitor een basis gelegd om de ontwikkeling van het imago structureel te volgen. Uit de analyse van de portefeuille in de tussenevaluatie bleek tegelijkertijd dat de verbinding tussen afzonderlijke investeringen en een overkoepelend verhaal over Groningen nog beperkt was.[13] Een voorbeeld van recente inzet is Meanderen door het Reitdiepgebied. Het project maakt het cultuurhistorisch waardevolle Oude Diepgebied beter toegankelijk en beleefbaar voor inwoners en bezoekers. Daarmee wordt geïnvesteerd in landschap en recreatie, kwaliteiten die ook in het imago van Groningen een belangrijke rol spelen.

13 KplusV, Sociaal Planbureau Groningen, Aletta Advies. (2026). Tussenevaluatie Nationaal Programma Groningen.

Het verbeteren van het imago van Groningen vraagt om meer dan de inzet van Nationaal Programma Groningen alleen. Het vraagt om een samenhangende strategie, waarin partijen gezamenlijk keuzes maken over hoe Groningen zich wil positioneren en activiteiten op elkaar afstemmen. Nationaal Programma Groningen draagt bij aan het versterken van die gezamenlijke inzet. Een relevante ontwikkeling is de oprichting van Groningen & Partners in april 2026, waarin activiteiten rond vrijetijdseconomie, economie en het merk Groningen zijn samengebracht. De organisatie richt zich integraal op Groningen als plek om te wonen, werken, ondernemen, studeren en bezoeken. Nationaal Programma Groningen is een belangrijke aanjager en financier van deze ontwikkeling. Ook heeft het bestuur van Nationaal Programma Groningen in november 2025 besloten € 23,3 miljoen beschikbaar te stellen voor de vrijetijdseconomie en deze als vijfde uitvoeringsprogramma op te nemen in het provinciale programmaplan. Dit sluit aan bij het bredere provinciale ontwikkelprogramma Ruimte voor Vrijetijd, dat gericht is op de versterking van Groningen als toeristisch-recreatieve bestemming.

Verdieping per ambitie

De vier ambities luiden als volgt:

- **Economie:** de bruto toegevoegde waarde stijgt sterker in Groningen dan gemiddeld in Nederland.
- **Werken & Leren:** iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert op netto-participatiegraad, gemiddeld besteedbaar inkomen en uitstroom per opleiding beter dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep.
- **Leefbaarheid:** iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert op de leefbaarometer beter dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep.
- **Natuur & Klimaat:** de regio Groningen presteert beter op de Living Planet Index dan het Nederlands gemiddelde.

Economie

Economische groei kan nog verder worden gesterkt met productiviteitsgroei

Sinds 2018 laat de economie van de provincie Groningen een positieve ontwikkeling zien, maar de ambitie om sterker te groeien dan gemiddeld in Nederland wordt nog niet behaald. Buiten de delfstoffenwinning groeit de bruto toegevoegde waarde sneller dan landelijk, terwijl de totale economie door de afbouw van de gaswinning achterblijft. Ook werkgelegenheid, ondernemerschap en economische dynamiek ontwikkelen zich op meerdere onderdelen positief. Tegelijkertijd blijft de groei van het regionale verdienvermogen achter bij wat nodig is om de gewenste inhaalslag met de rest van Nederland te kunnen realiseren. Meer mensen zijn aan het werk, maar de toegevoegde waarde per arbeidsjaar groeit onvoldoende mee. De komende jaren zal economische groei daarom steeds meer moeten komen uit innovatie, productiviteitsverbetering en een sterkere benutting van de aanwezige kennisbasis.

ECONOMIE

	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR **Bruto Toegevoegde Waarde** incl. delfstoffenwinning						✗
HOOFDINDICATOR **Bruto Toegevoegde Waarde** excl. delfstoffenwinning						✓
SUBINDICATOR **Werkgelegenheid**	✗	✓	✓	✓	✗	
SUBINDICATOR **Aantal oprichtingen**	✓	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR **Snel groeiende vestigingen**	✓	✓	✓	✗	✓	
SUBINDICATOR **Exporterende vestigingen**	✓	✓	✓	✗	✓	
SUBINDICATOR **Interne O&O uitgaven**						✓
SUBINDICATOR **Investeringen in materiële vaste activia**						✗

HUIDIGE STAND

Een economie in transitie

De economie van de provincie Groningen wordt gekenmerkt door een bijzondere economische structuur waarin de invloed van de delfstoffenwinning weliswaar afneemt, maar nog altijd zichtbaar is. In 2024 bedroeg de bruto toegevoegde waarde inclusief delfstoffenwinning € 29,5 miljard. Voor de bruto toegevoegde waarde exclusief delfstoffenwinning zijn de meest recente beschikbare cijfers die van 2023. In dat jaar bedroeg de bruto toegevoegde waarde exclusief delfstoffenwinning € 28,0 miljard. Het verschil tussen beide bedragen is kleiner geworden dan enkele jaren geleden, wat illustreert dat de economie van de provincie Groningen geleidelijk minder afhankelijk wordt van de gaswinning. Tegelijkertijd blijven energievoorziening en energie-intensieve bedrijvigheid relatief belangrijke onderdelen van het regionale verdienvermogen.

De gemeente Groningen vormt het economische hart van de regio. In 2025 telde de gemeente Groningen 910 banen per 1.000 inwoners. Daarmee ligt de werkgelegenheidsfunctie fors hoger dan in de overige aardbevingsgemeenten en ruim boven het provinciale gemiddelde van 696 banen per 1.000 inwoners. De concentratie van onderwijsinstellingen, kennisinstellingen, zorgvoorzieningen, zakelijke dienstverlening en publieke functies zorgt voor een brede arbeidsmarkt en een sterke concentratie van economische activiteit. In de overige aardbevingsgemeenten is de werkgelegenheidsfunctie beperkter en in alle gevallen ook lager dan het gemiddelde van de referentiegroep. In 2025 varieerde het aantal banen per 1.000 inwoners van 508 in Het Hogeland tot 560 in Oldambt. Deze gemeenten beschikken over een kleinere economische schaal en een beperktere concentratie van kennis- en werkfuncties.

De ondernemerschapsdynamiek blijft achter bij het landelijke beeld, maar laat tegelijkertijd tekenen van veerkracht zien. In 2025 lag het aantal nieuwe vestigingen per inwoner in alle aardbevingsgemeenten onder het niveau van de referentiegroepen. Dat wijst erop dat de economie relatief minder wordt vernieuwd door nieuwe toetreders dan in vergelijkbare regio's elders in Nederland. Tegelijkertijd ligt het aandeel snelgroeiende bedrijven in Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland en Oldambt boven het niveau van de referentiegroepen. Dit laat zien dat de economische groei in toenemende mate wordt gedragen door bestaande ondernemingen die weten door te groeien. Dit sluit aan bij de constatering dat economische dynamiek niet primair wordt bepaald door het aantal nieuwe vestigingen, maar vooral ook door de aanwezigheid van snelgroeiende bedrijven die bijdragen aan innovatie, productiviteitsgroei en economische vernieuwing.[14]

Ook de internationale oriëntatie van de economie blijft relatief beperkt. In 2025 lag het aandeel exporterende vestigingen in alle aardbevingsgemeenten onder het niveau van de referentiegroepen. Alleen Oldambt laat met 6,4% exporterende vestigingen een relatief sterke positie zien. Ook daar blijft het aandeel echter achter bij vergelijkbare gemeenten elders in Nederland. Dit is relevant omdat internationaal opererende bedrijven gemiddeld productiever zijn, vaker innoveren en een belangrijke bijdrage leveren aan het regionale verdienvermogen. De relatief beperkte exportoriëntatie van de Groningse economie vormt daarmee een aandachtspunt voor de lange termijn.

14 Consortium KplusV en anderen (2026). De Staat van Groningen en Noord-Drenthe

De belangrijkste uitdaging voor de regionale economie ligt in het versterken van het innovatie- en investeringsvermogen. Groningen beschikt over een sterke kennisbasis met onder meer de Rijksuniversiteit Groningen, de Hanze en diverse onderzoeksfaciliteiten. Tegelijkertijd blijkt uit verschillende indicatoren dat deze kennispositie zich nog niet altijd vertaalt in economische vernieuwing binnen het bredere bedrijfsleven. De meest recente cijfers over onderzoek en ontwikkeling hebben betrekking op 2025. Bedrijven in Groningen besteedden toen 13,2% van hun omzet aan interne O&O-activiteiten. Hoewel dit percentage in 2025 hoger ligt dan in Friesland en Drenthe, is er in Groningen sprake van een daling van de investeringen ten opzichte van de uitgangssituatie. Ook de investeringen in materiële vaste activa, waarvan 2023 het meest recente peiljaar is, ontwikkelen zich minder gunstig dan landelijk. Het rapport-Wennink[15] benadrukt dat toekomstige economische groei in toenemende mate wordt bepaald door innovatie, kennisvalorisatie, technologische ontwikkeling en de beschikbaarheid van menselijk kapitaal. Juist het vermogen om kennis om te zetten in nieuwe bedrijvigheid, investeringen en productiviteitsgroei zal daarom bepalend zijn voor het toekomstige verdienvermogen van Groningen. Vanuit de Economische Agenda Nij Begun zal juist hierop de komende jaren volop worden ingezet.

ONTWIKKELING

Economische structuur verbreedt, maar de groei van het verdienvermogen blijft achter

Meer economische activiteit, maar nog onvoldoende groei van het verdienvermogen. Nationaal Programma Groningen heeft als ambitie om te komen tot een sterkere en toekomstbestendige economie die minder afhankelijk is van de gaswinning en die blijvend bijdraagt aan brede welvaart, werkgelegenheid en verdienvermogen in de regio. Vanuit die ambitie bezien is de economische ontwikkeling van de provincie Groningen de afgelopen jaren positief, maar nog niet voldoende om te concluderen dat deze ambitie volledig wordt gerealiseerd.

Nationaal Programma Groningen is slechts gedeeltelijk op weg om zijn economische ambitie te realiseren. De bruto toegevoegde waarde inclusief delfstoffenwinning nam tussen 2018 en 2024 in de provincie Groningen met 28,4% toe, tegenover 43,2% in Nederland. Wanneer de delfstoffenwinning buiten beschouwing wordt gelaten, is het beeld aanzienlijk gunstiger. Tussen 2018 en 2023 groeide de bruto toegevoegde waarde in Groningen met 41,8%, tegenover 34,9% landelijk. De niet-gasgerelateerde economie ontwikkelde zich daarmee sterker dan gemiddeld in Nederland, maar de totale economie van de provincie bleef door de afbouw van de gaswinning achter.

De groei van de toegevoegde waarde vertaalt zich niet automatisch in een vergelijkbare groei van de feitelijke economische productie. Een deel van de groei van de toegevoegde waarde wordt namelijk verklaard door prijs-

15 Wennink (2025), Rapport_wennink_12december2025.pdf

ontwikkelingen en de uitzonderlijke schommelingen op de energiemarkt in de afgelopen jaren. Wanneer naar de ontwikkeling van de feitelijke productie wordt gekeken, ontstaat een minder gunstig beeld. In 2024 lag het volume van de productie in de provincie Groningen 13,7% onder het niveau van 2018, terwijl landelijk het volume van de productie 11,4% hoger lag. De afbouw van de gaswinning en de terugval van de productie na de uitzonderlijk hoge energieprijzen in 2022 spelen hierbij een belangrijke rol.[16]

De ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit vormt een belangrijk aandachtspunt. Tussen 2018 en 2024 groeide het aantal arbeidsjaren (de totale hoeveelheid arbeid die werd in gezet in het productieproces) in de provincie Groningen met 9,3%, terwijl de nominale toegevoegde waarde per arbeidsjaar met 17,4% toenam. Landelijk bedroegen deze percentages respectievelijk 11,1% en 28,9%. De provincie Groningen had in 2018 nog een hogere arbeidsproductiviteit dan Nederland, maar lag in 2024 ongeveer € 3.750 per arbeidsjaar onder het landelijke niveau. De afbouw van de zeer productieve delfstoffensector speelt hierin een belangrijke rol. De cijfers laten vooral zien dat de groei van de werkgelegenheid in de provincie nog onvoldoende gepaard gaat met een even sterke groei van de economische waarde die per arbeidsjaar wordt gecreëerd. Hierdoor is de arbeidsproductiviteit minder hard gestegen dan landelijk en is Groningen de afgelopen jaren achterop geraakt ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde.

Ook buiten de delfstoffenwinning blijft het verhogen van de toegevoegde waarde per arbeidsjaar een opgave. In sectoren als industrie, handel en specialistische zakelijke dienstverlening ligt de arbeidsproductiviteit in het meest recente peiljaar (2023) onder het landelijke gemiddelde. Daartegenover staan sectoren als landbouw, energievoorziening, vervoer en opslag, informatie en communicatie, onderwijs en zorg, waar de provincie Groningen juist bovengemiddeld presteert. Het provinciale gemiddelde wordt daardoor relatief sterk gedragen door een beperkt aantal sectoren, terwijl in een groot deel van de economie ruimte bestaat voor verdere productiviteitsgroei.[17]

De werkgelegenheidsfunctie ontwikkelt zich wel positief. Het aantal banen per 1.000 inwoners nam sinds 2018 toe en ook het ondernemerschap ontwikkelde zich in meerdere aardbevingsgemeenten gunstig. Daarnaast groeide het aandeel snelle groeiers in een groot deel van de regio. Dit sluit aan bij het beeld uit de Staat van Groningen en Noord-Drenthe dat de regio op verschillende economische indicatoren een inhaalslag maakt.[18] Tegelijkertijd zijn hogere arbeidsproductiviteit, innovatie en investeringen nodig om deze ontwikkeling duurzaam te maken.

Per saldo is de ontwikkeling buiten de delfstoffenwinning positief, maar is nog geen sprake van een brede en structurele productiviteitsgroei. In de provincie Groningen wordt meer arbeid ingezet en meer werkgelegenheid gecreëerd. Ook is een positieve ontwikkeling in ondernemerschap waarneembaar. Tegelijkertijd blijven de reële productieontwikkeling, de exportoriëntatie en de private investeringen achter bij wat nodig is om het verdienvermogen structureel te versterken. De resultaten laten zien dat de groei van economische activiteit niet automatisch samengaat met een vergelijkbare groei van het regionale verdienvermogen. Indicatoren als productiviteit, innovatie en investeringen worden daardoor steeds belangrijker voor de verdere economische ontwikkeling van de regio.

16 Centraal Bureau voor de Statistiek (2026). StatLine - Regionale kerncijfers; nationale rekeningen
17 Centraal Bureau voor de Statistiek (2026). StatLine - Productieproces; bedrijfstak en regio, nationale rekeningen
18 Consortium KplusV en anderen (2026). De Staat van Groningen en Noord-Drenthe

INZET

Investeren in de voorwaarden voor een toekomstbestendige economie

Nationaal Programma Groningen draagt op verschillende manieren bij aan de voorwaarden voor een sterke en toekomstbestendige economie. De ontwikkeling van de regionale economie kan echter niet rechtstreeks worden toegeschreven aan Nationaal Programma Groningen. Economische ontwikkeling wordt beïnvloed door veel factoren, waaronder nationale economische ontwikkelingen, arbeidsmarktkrapte, investeringen van bedrijven, technologische ontwikkelingen en internationale marktomstandigheden. De positieve ontwikkelingen die op verschillende economische indicatoren zichtbaar zijn, kunnen daarom niet één-op-één worden gekoppeld aan de inzet van het programma.

De afgelopen jaren lag de nadruk binnen de portefeuille vooral op het versterken van de randvoorwaarden voor economische ontwikkeling. Een belangrijk deel van de investeringen richt zich op het verbeteren van het vestigingsklimaat, de kwaliteit van bedrijventerreinen, gebiedsontwikkeling, voorzieningen en de aantrekkelijkheid van de leefomgeving. Deze investeringen dragen veelal niet rechtstreeks bij aan productiviteitsgroei of de bruto toegevoegde waarde, maar kunnen wel indirect bijdragen aan economische ontwikkeling doordat zij de regio aantrekkelijker maken om te wonen, werken en ondernemen. Ook in de meest recent toegekende projecten zien we dit beeld terug. Voorbeelden hiervan zijn de revitalisering van bedrijventerrein De Rensel in Oldambt en de Plus op Centrumplannen in Het Hogeland. Daarmee laat de portefeuille een consistente lijn zien waarin vooral wordt geïnvesteerd in het versterken van de economische en ruimtelijke basis van de regio.

De belangrijkste ontwikkeling in 2025 is de vaststelling van de Economische Agenda van Nij Begun. Waar Nationaal Programma Groningen zich voor een belangrijk deel heeft gericht op het versterken van de randvoorwaarden voor economische ontwikkeling, richt deze agenda zich nadrukkelijker op de versterking van het toekomstige verdienvermogen van Groningen en Noord-Drenthe. Daarbij staat de ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten, innovatie, ondernemerschap, kennisontwikkeling en productiviteitsgroei centraal. Met investeringen in onder meer de AI Factory en Djewels zijn inmiddels de eerste stappen gezet richting nieuwe economische activiteiten en innovatie. Deze investeringen sluiten aan bij opgaven die in verschillende economische analyses worden genoemd als bepalend voor de toekomstige economische ontwikkeling van de regio. Tegelijkertijd bevinden veel van deze initiatieven zich nog in de opstart- of uitvoeringsfase en is het nog te vroeg om uitspraken te doen over hun uiteindelijke economische effecten. De komende jaren zal moeten blijken in welke mate deze additionele investeringen buiten Nationaal Programma Groningen bijdragen aan innovatie, productiviteitsgroei en een verdere versterking van het regionale verdienvermogen.

Werken & Leren

Achterstanden nog niet weggewerkt, maar aardbevingsgebied zit in de lift

Ten opzichte van het jaar 2018 ontwikkelt het aardbevingsgebied zich positief op het gebied van werken en leren. Deze ontwikkeling verliep in de meeste gemeenten ook gunstiger dan in vergelijkbare gebieden elders in het land. Hierdoor worden verschillen in de netto-arbeidsparticipatie, het mediaan besteedbaar inkomen, en het aandeel hbo'ers en wo'ers geleidelijk aan kleiner. In juli 2025 is de geleidelijke inhaalslag ten opzichte van de referentie-gebieden goed zichtbaar. Deze is echter nog onvoldoende krachtig om de achterstanden volledig weg te werken of een voorsprong op te bouwen. Het relatief ongunstige startpunt, de vergrijzende bevolking en bredere sociaaleconomische achterstanden in het aardbevingsgebied spelen daarbij een belangrijke rol.

WERKEN & LEREN

	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR **Netto arbeidsparticipatie**	✓	✓	✗	✓	✓	
HOOFDINDICATOR **Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's**	✓	✓	✓	✗	✗	
HOOFDINDICATOR **Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom)**	✓	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR **Percentage werkloosheid**	✓	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR **Sociaaleconomische status - rangorde**	✓	✗	✗	✓	✓	
SUBINDICATOR **Percentage huishoudens met problematische schulden**	✓	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR **Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen**	✓	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR **Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen**	✓	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR **Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1000)**	✓	✓	✗	✗	✓	
SUBINDICATOR **Aandeel hbo- en wo-opgeleid**	✓	✗	✓	✗	✗	
SUBINDICATOR **Voortijdig schoolverlaters**	✗	✓	✓	✗	✗	

HUIDIGE STAND

Het aardbevingsgebied blijft vooral buiten de gemeente Groningen achter in Werken & Leren

De achterstand in Werken & Leren is vooral buiten de gemeente Groningen hardnekkig. Op alle drie de hoofdindicatoren (netto-arbeidsparticipatie, mediaan besteedbaar huishoudinkomen en het aandeel hbo- en wo-uitstromers) scoort het aardbevingsgebied in juli 2025 lager dan de referentiegroepen. Vooral Eemsdelta en Oldambt scoren relatief ongunstig. Deze verschillen passen bij bredere sociaaleconomische achterstanden in delen van Oost- en Noordoost-Groningen. Alleen bij het percentage hbo- en wo-uitstromers wijkt de provincie Groningen positief af van het landelijke beeld. Dit komt voornamelijk door de aanwezigheid van de hogeschool en universiteit in de stad Groningen.

De gemeente Groningen trekt het regionale beeld op Werken & Leren duidelijk omhoog. Van alle gemeenten in het aardbevingsgebied scoort de gemeente Groningen het hoogst op de netto-arbeidsparticipatie en het percentage hbo- en wo-uitstromers. Zo is 44,8% van de inwoners hbo- of wo-opgeleid, tegenover 39,6% in de referentiegroep en 33,3% landelijk. De studentengemeenschap in de gemeente Groningen is daarmee fors groter dan gemiddeld – mogelijk door verhuizingen van jongeren uit het Ommeland. Jongeren verhuizen voor opleiding en werk relatief vaak naar stedelijke gebieden, maar ook na het afstuderen wonen ze vaker in de economisch sterkere delen van Nederland, met enige voorkeur voor hun geboorteregio.[19]

Tegelijkertijd heeft de gemeente Groningen het laagste mediaan besteedbaar huishoudinkomen binnen het gebied. Doordat de gemeente Groningen een hoog aandeel studenten en starters kent wordt het mediaan besteedbaar huishoudinkomen relatief vaak berekend over jonge eenpersoonshuishoudens met een lager inkomen. Dit maakt het mediaan besteedbaar huishoudinkomen in de gemeente Groningen tot het laagste in de regio, en ten opzichte van de referentiegroep. Wanneer we studenten buiten beschouwing laten, dan stijgt het inkomen in de gemeente Groningen van €29.300 naar €33.100.[20] Daarnaast wonen in centrumgemeenten zoals de stad Groningen relatief veel huishoudens die gebruikmaken van sociale voorzieningen, studentenhuisvesting, begeleid wonen of andere vormen van ondersteuning.[21] Hierdoor is de sociaaleconomische samenstelling van grote steden vaak diverser dan die van omliggende gemeenten.[22] Dit helpt het huishoudinkomen in de gemeente Groningen te duiden, maar verklaart niet waarom Groningen ook structureel lager scoort dan haar referentiegroep.

Buiten de gemeente Groningen liggen de netto-arbeidsparticipatie en het aandeel hbo- en wo-uitstromers duidelijk lager. De gemeente Groningen telt 910 banen per 1.000 inwoners en biedt daarmee veel uiteenlopende opleidings- en werkmogelijkheden. Ook voor inwoners van de omliggende gemeenten biedt de stad Groningen belangrijke kansen op het gebied van werken en leren. Toch ligt de netto-arbeidsparticipatie in het overige aardbevingsgebied lager dan

19 Venhorst (2013). Graduate migration and regional familiarity
20 Centraal Bureau voor de Statistiek (2026). Statline, Inkomen van huishoudens; huishoudenskenmerken, regio (indeling 2025)
21 Planbureau voor de Leefomgeving (2005). Inkomensspreiding in en om de stad: Een voorstudie
22 Planbureau voor de Leefomgeving (2015). De verdeelde triomf: Verkenning van stedelijk-economische ongelijkheid en opties voor beleid

gemiddeld in de provincie Groningen en lager dan gemiddeld in de referentiegroepen. Dit past bij het beeld van een kwalitatieve mismatch tussen vraag en aanbod in de regio.[23] Mogelijk ervaren inwoners in de Ommelanden belemmeringen bij het vinden van een baan in de regio, zoals bijvoorbeeld opleidingseisen, gezondheid, mobiliteit, afstand tot werk en de beschikbaarheid van vervoer.

De sterke vergrijzing drukt de netto-arbeidsparticipatie in delen van het aardbevingsgebied. De netto-arbeidsparticipatie wordt berekend over de bevolking van 15 tot 75 jaar. Juist buiten de gemeente Groningen is het aandeel ouderen fors sterker dan gemiddeld in Nederland. In de gemeenten Eemsdelta en Oldambt – waar de netto-arbeidsparticipatie het laagst is – is respectievelijk 27% en 26% van de bevolking 65 jaar of ouder in 2025. In de gemeente Groningen is slechts 16% van de bevolking 65 jaar of ouder, en landelijk ligt dit aandeel rond 21% gemiddeld. Een groter aandeel 65- tot 75-jarigen drukt daardoor de netto-arbeidsparticipatie in het aardbevingsgebied.

Verschillen in Werken & Leren zijn al vroeg in de onderwijsloopbaan zichtbaar en werken later door op de arbeidsmarkt. In Eemsdelta en Oldambt krijgt ongeveer 36% van de leerlingen een havo- of vwo-advies, tegenover 48% landelijk.[24] Dit werkt later door in de instroom naar het hoger onderwijs in de regio en hangt samen met het lagere aandeel hbo- en wo-uitstromers. Daarnaast kiezen havo-gediplomeerden in Oost-Groningen relatief vaak voor het mbo en vwo-gediplomeerden relatief vaak voor het hbo. De bereikbaarheid van hoger onderwijs lijkt hierbij ook een rol te spelen[25]. Zo ontstaan verschillen in opleidingsniveau niet pas bij de overgang naar de arbeidsmarkt, maar bouwen ze zich gedurende de onderwijsloopbaan op.

De achterstanden in Werken & Leren hangen samen met bredere verschillen in gezondheid, opleiding en inkomen. Landelijk werkte in 2025 ruim 80% van de mensen met een goede ervaren gezondheid, tegenover ongeveer 26% van degenen met een (zeer) slechte ervaren gezondheid.[26] In het aardbevingsgebied beoordeelt een kleiner deel van de inwoners de eigen gezondheid als goed: van 63,3% in Eemsdelta tot 77,8% in de gemeente Groningen. Ook opleidingsniveau hangt sterk samen met arbeidsdeelname en inkomen. Mensen zonder startkwalificatie hebben een aanzienlijk lagere netto-arbeidsparticipatie,[27] waar hoger opgeleiden juist vaker werken en een hoger uurloon hebben.[28] Een structureel kleiner deel van de bevolking met een hbo- of wo- achtergrond kan daarom leiden tot een lagere arbeidsparticipatie en ook lagere inkomens. Daarmee staan de verschillen in Werken & Leren niet op zichzelf, maar maken ze deel uit van bredere verschillen in gezondheid, opleiding en inkomen binnen de regio.

23 UWV (2025). Regio in Beeld: arbeidsmarkt in Groningen blijft krap
24 Dashboard Kansengelijkheid en Onderwijssegregatie (2026). Landelijke en regionale kansengelijkheid
25 Inspectie van het Onderwijs (2026). De Staat van het Onderwijs 2026
26 Centraal Bureau voor de Statistiek (2026). Statline, Arbeidsdeelname; gezondheid
27 Centraal Bureau voor de Statistiek (2026). Statline, Arbeidsdeelname; onderwijsniveau
28 Centraal Bureau voor de Statistiek (2025). Monitor loonverschillen mannen en vrouwen, 2024: 2. Kenmerken van de werknemer

WERKEN & LEREN

ONTWIKKELING

Ontwikkelingen in aardbevingsgebied gunstiger dan in de referentiegroep, maar de geleidelijke inhaalslag heft achterstanden nog niet op

Het aardbevingsgebied heeft sinds 2018 op alle drie de hoofdindicatoren van Werken & Leren terrein gewonnen; er is sprake van een geleidelijke inhaalslag. De netto-arbeidsparticipatie, het mediaan besteedbaar huishoudinkomen, en het percentage hbo- en wo-uitstromers ontwikkelden zich sinds 2018 positief. In de meeste gemeenten was die ontwikkeling ook gunstiger dan in de referentiegroep. Daardoor zijn de verschillen met vergelijkbare gebieden kleiner geworden en is er op meerdere indicatoren sprake van een geleidelijke inhaalslag. We weten dat het hebben van werk wordt geassocieerd met hoger persoonlijk welzijn. Zo geeft een passende baan plek voor sociale contacten, mogelijkheden tot persoonlijke ontwikkeling en het gevoel een bijdrage te leveren aan de samenleving. Ook op regioniveau werkt een hogere mate van arbeidsparticipatie door op de brede welvaart. Het draagt bij aan een hoger bbp, maar ook aan het in stand houden van de sociale voorzieningen.

Ontwikkeling netto-arbeidsparticipatie

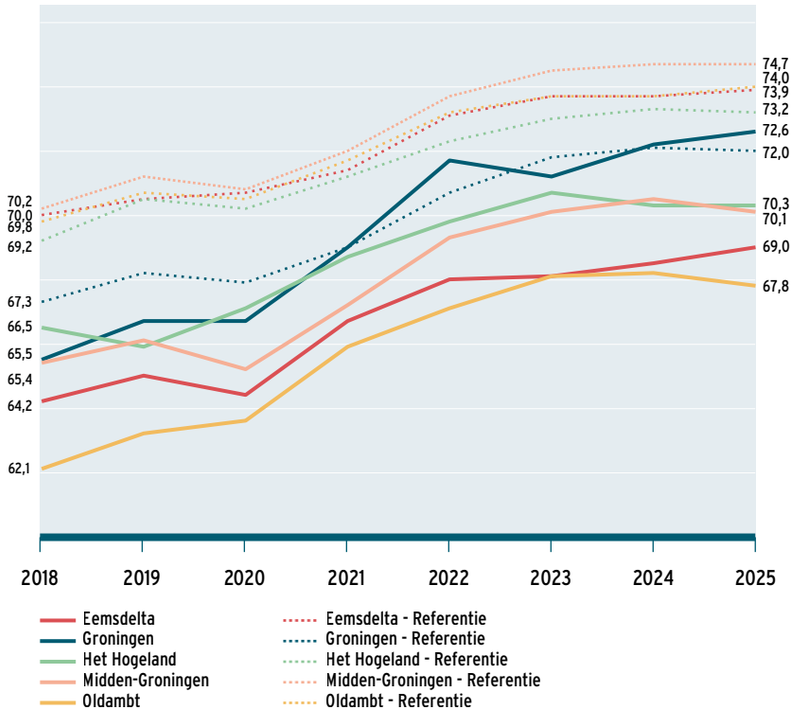

De sterke toename is vooral zichtbaar in de arbeidsdeelname. Sinds 2018 nam de netto-arbeidsparticipatie in veel aardbevingsgemeenten sterker toe dan in de referentiegroepen. Alleen in het Hogeland was de ontwikkeling nagenoeg gelijk aan die in de referentiegroep (+3,8%-punt en +3,9%-punt). Om de ontwikkeling te duiden is het belangrijk om mee te nemen dat de startpositie van het aardbevingsgebied relatief ongunstig was. Hierdoor was er meer ruimte voor groei in een periode waarin de werkloosheid landelijk daalde en de vraag naar personeel toenam.

Ook het besteedbaar huishoudinkomen ontwikkelde zich in een deel van het aardbevingsgebied gunstiger dan in de referentiegroepen. In de gemeenten Eemsdelta, Groningen en Het Hogeland steeg het mediaan besteedbaar huishoudinkomen tussen 2018 en 2024 sterker dan gemiddeld in de referentiegroep. De stijgende arbeidsparticipatie loopt hier parallel aan: meer mensen aan het werk en meer gewerkte uren dragen bij aan hogere huishoudinkomens. Het beeld is echter niet overal hetzelfde. In de gemeenten Midden-Groningen en Oldambt bleef de ontwikkeling van het mediaan besteedbaar huishoudinkomen -0,4%-punt en -0,2%-punt achter bij de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegroep.

Het aandeel hbo- en wo-uitstromers neemt toe. In alle aardbevingsgemeenten steeg het aandeel hbo- en wo-uitstromers, behalve in de gemeente Groningen. Daarmee

wordt het verschil ten opzichte van de referentiegroepen kleiner, maar blijft het aandeel buiten de gemeente Groningen laag. Een deel van de ontwikkeling kan samenhangen met het groeiende aandeel studenten dat tijdens de studie thuis blijft wonen en daardoor ook na afstuderen geregistreerd blijft in de oorspronkelijke woongemeente.[29]

De inhaalslag verkleint de verschillen, maar heft de achterstanden voorlopig nog niet op. Ook in de referentiegebieden namen arbeidsparticipatie, inkomens en opleidingsniveaus toe. Een sterkere procentuele ontwikkeling in het aardbevingsgebied betekent daardoor niet automatisch dat een gemeente het niveau van de referentiegroep bereikt of voorbijgaat. Bovendien verschillen regio's in bevolkingssamenstelling. Het relatief grote aandeel ouderen in delen van het aardbevingsgebied drukt structureel de netto-arbeidsparticipatie. De ontwikkeling moet daarom steeds worden beoordeeld in samenhang met zowel het startniveau als de kenmerken van de bevolking.

INZET

Werken & Leren vaak een neveneffect, structurele impact op hoofdambitie is daardoor beperkt

Een beperkt aantal projecten zet primair in op Werken & Leren. Uit de tussenevaluatie blijkt dat een groot deel van de projecten een neveneffect op Werken & Leren verwacht te realiseren. Een relatief klein deel van de projecten richt zich primair en direct op de doelstellingen van Werken & Leren.

In de onderbouwing van de projecten wordt vooral een sterke inzet op de kwantiteit en kwaliteit van het arbeidspotentieel beschreven. De nadruk ligt vaak op interventies op individueel niveau, zoals scholing of begeleiding. Investeringen aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt blijven achter. De lokale en kleinschalige opzet van de huidige programma's maakt dat de inzet vooral effectief en betekenisvol is voor specifieke, vaak moeilijk bereikbare doelgroepen. Een structurele doorwerking op regionaal niveau is daarom beperkt.

De mogelijkheden tot sturen op de hoofdindicatoren Werken & Leren is beperkt. De hoofdambitie is gericht op de netto-arbeidsparticipatie, het mediaan besteedbaar huishoudinkomen, en het opleidingsniveau. Deze indicatoren worden in belangrijke mate beïnvloed door factoren waarop het programma slechts beperkt kan sturen. Landelijke ontwikkelingen en structurele sociaaleconomische kenmerken bepalen mede de ontwikkelingen op deze indicatoren.

Investeren aan de voorzijde van de onderwijssloopbaan is een mogelijke knop om aan te draaien. Verschillen in opleidingsniveau bouwen zich al gedurende de onderwijsloopbaan op. Daarom zijn het tegengaan van schooluitval en het terugdringen van armoede thema's met potentieel grote impact. Toch krijgen deze thema's relatief weinig aandacht en worden ze beperkt opgeschaald. De meeste projecten richtten zich op scholing en begeleiding van werkzoekenden, talentontwikkeling en ondersteuning van jongeren, studen-

29 Centraal Bureau voor de Statistiek (2026). Steeds meer studenten wonen hun hele studie thuis

ten en kwetsbare inwoners. In 2025 is één project van start gegaan met Werken & Leren als primair doel (namelijk: Tijd voor Toekomst in de gemeente Westerkwartier), met als positief kenmerk dat het project inspeelt op een kansrijke volgende generatie (vroeg in de loopbaan). Dit programma loopt al sinds 2020-2021 in alle andere gemeenten van de provincie Groningen, en wordt in de Sociale Agenda van Nij Begun geborgd. Overige projecten die in 2025 van start zijn gegaan beschrijven Werken & Leren opnieuw vooral als neveneffect.

Leefbaarheid

Leefbaarheid onder druk, maar zonder verdere achteruitgang

De leefbaarheid in het aardbevingsgebied staat al jaren onder druk, zonder verder weg te zakken. De verschillen met de referentiegroepen zijn de afgelopen jaren nauwelijks kleiner geworden. Vooral in Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt zien we dat deze verschillen hardnekkig zijn. Structurele kenmerken van de regio én de langdurige gevolgen van de aardbevingsproblematiek maken dat een brede verbetering van de leefbaarheid uitblijft. Wel zien we op onderdelen van welzijn en woontevredenheid positieve ontwikkelingen. De resultaten in dit hoofdstuk laten zien dat objectieve leefbaarheid en ervaren leefbaarheid niet altijd samenvallen. Veel inwoners waarderen hun woonomgeving positief, terwijl structurele kenmerken van de regio en de gevolgen van de aardbevingsproblematiek leiden tot relatief lage scores op samengestelde leefbaarheidsindicatoren.

HUIDIGE STAND

De leefbaarheid staat op achterstand

De leefbaarheid in het aardbevingsgebied blijft duidelijk achter bij vergelijkbare gebieden elders in Nederland. Uit de Leefbaarometer blijkt dat de gemeenten Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt structureel lager scoren dan hun referentiegroepen. Ook vergeleken met het gemiddelde van Nederland zijn deze verschillen zichtbaar. De leefbaarheidsscores variëren in 2024 van een 6 in Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt tot een 7 in Groningen en Het Hogeland. In de referentiegroepen en landelijk ligt het gemiddelde op een 7 – uitgezonderd de referentiegroep van de gemeente Groningen waar een 6 gescoord wordt. Dit is consistent met het feit dat gemiddeld de score op de Leefbaarometer lager is naarmate een gebied sterker stedelijk is. De leefbaarometer scoort gemeenten op basis van vijf dimensies, namelijk woningvoorraad, fysieke omgeving, voorzieningen, sociale samenhang en overlast en veiligheid. Wanneer we deze onderliggende waarden voor alle gemeenten in Nederland omzetten naar een landelijke ranglijst (van 1 tot 100), worden de regionale en landelijke verschillen duidelijk zichtbaar.[30] Hieruit blijkt dat Eemsdelta in de laagste vijf procent van Nederland staat met een rangplek van 95 van de 100. Midden-Groningen en Oldambt staan iets hoger (83 en 89 van de 100), en Het Hogeland en Groningen zitten in het vijfde en zesde percentiel op plek 68 en 59. Geen van de aardbevingsgemeenten haalt de bovenste helft van de landelijke ranglijst.

De achterstand in leefbaarheid is geen tijdelijk verschijnsel, maar hangt samen met hardnekkige structurele kenmerken van de regio. Leefbaarheid hangt sterk samen met de combinatie van aanwezigheid van voorzieningen, sociaaleconomische omstandigheden, woningkwaliteit en ervaren veiligheid. Onderzoek laat zien dat regio's met bevolkingskrimp, vergrijzing en gemiddeld lagere inkomens doorgaans lager scoren op samengestelde leefbaarheidsindices.[31] [32] De combinatie van deze kenmerken is in delen van het aardbevingsgebied nadrukkelijk aanwezig. Vooral op de dimensie aanwezigheid van voorzieningen zien we dit negatief terug binnen de Leefbaarometer – met uitzondering van de gemeente Groningen hebben veel aardbevingsgemeenten weinig voorzieningen, gemiddeld lager inkomen en meer vergrijzing.

Toch is het beeld minder somber dan de leefbaarheidsscores suggereren. Inwoners beoordelen hun woonomgeving vaak positiever dan de objectieve leefbaarheidsindicatoren doen vermoeden. Uit de Leefbarometer blijken de vijf aardbevingsgemeenten over het algemeen niet positiever te scoren op de dimensie fysieke omgeving ten opzichte van andere gemeenten. Maar zij waarderen hun fysieke leefomgeving wel: inwoners noemen rust, ruimte, groen en landschap als belangrijke kwaliteiten van hun woonomgeving.[33] En hoewel de ervaren leefbaarheid in Eemsdelta en Oldambt relatief laag is, zijn inwoners van het aardbevingsgebied over het algemeen wel tevreden over hun dorp of wijk. Deze waardering is de afgelopen jaren vrij stabiel gebleven. Dit benadrukt een belangrijk inzicht uit de leefbaarheidsliteratuur: objectieve kenmerken van een gebied en de manier waarop bewoners deze ervaren vallen niet altijd samen. Regionale leefbaarheidsscores zijn gemiddelden van inwoners die verschillende behoeften, voorkeuren en ervaringen hebben.

30 Consortium KplusV en anderen (2026). De Staat van Groningen en Noord-Drenthe
31 CBS 2025. Lage brede welvaart in steden en uithoeken van het land
32 OECD 2024. Regions and cities at a glance 2024
33 Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor Groningen, 2024

	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR **Leefbaarheidsscore**	✗	✗	✗	✗	✗	
SUBINDICATOR **Percentage inwoners met goede gezondheid**	✗	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR **Kwaliteit van woning**	✓	✓	✗	✓	✓	
SUBINDICATOR **Tevredenheid met het leven**	✓	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR **Tevredenheid met woning**						✗
SUBINDICATOR **Tevredenheid met woonomgeving**						✗

Daardoor kan leefbaarheid op lokaal en individueel niveau sterk afwijken van het regionale beeld.

Wie door de ogen van inwoners kijkt, ziet een ander beeld dan de ranglijsten laten zien. De tevredenheid met de woning en woonomgeving ligt in de drie deelgebieden (COROP-regio's) in Groningen lager dan het landelijk gemiddelde. Vooral het gebied Delfzijl en omgeving scoort relatief ongunstig.[34] Sociale samenhang speelt hierbij waarschijnlijk een dubbele rol. De verbondenheid tussen bewoners draagt bij aan informele sociale controle en een positievere beoordeling van de leefomgeving. Aantrekkelijke en stabiele buurten bieden gunstige voorwaarden voor het ontstaan en versterken van sociale cohesie[35]. Ook de ervaren gezondheid blijft in meerdere aardbevingsgemeenten achter bij vergelijkbare gebieden, met Eemsdelta als duidelijkste negatieve uitschieter en de gemeente Groningen als positieve uitzondering. De tevredenheid met het leven is in Eemsdelta daarentegen relatief hoog en juist het laagst in de gemeente Groningen. Dit laat zien dat inwoners hun leven als geheel positief kunnen beoordelen, ook wanneer zij minder tevreden zijn over hun gezondheid, woning of woonomgeving.

ONTWIKKELING

Weinig verandering in structureel patroon

De hoofdambitie om de leefbaarheid sterker te laten ontwikkelen dan in de referentiegroep is nog niet gerealiseerd. De leefbaarheid in het aardbevingsgebied is sinds 2018 grotendeels stabiel gebleven. In vergelijking met de referentiegroepen is geen inhaalslag zichtbaar. De verschillen met vergelijkbare gemeenten blijven bestaan. Deze stabiliteit past bij wat we uit onderzoek weten over leefbaarheid. Veranderingen in leefbaarheid ontstaan doorgaans geleidelijk, omdat ze samenhangen met structurele kenmerken van een gebied, zoals demografie, woningvoorraad, voorzieningen en economische ontwikkeling. Hierdoor zijn effecten pas op langere termijn zichtbaar. Het is al wel mogelijk om ontwikkelingen te zien in de ervaringen van inwoners en hun eigen leefbaarheid. Voor deze monitor beschrijven wij hieronder de ontwikkelingen op enkele relevante sub-indicatoren bij deze ambitie.

De tevredenheid met het leven nam tussen 2018 en 2024 in alle vijf aardbevingsgemeenten toe, sterker dan in de referentiegroepen. Kijken we naar de jaar-op-jaar ontwikkeling (zie figuur op pagina 44), dan zien we duidelijk een daling tussen 2019 en 2022 en een inhaalslag sinds 2022. Deze trend is zowel landelijk als regionaal zichtbaar in de aardbevingsgemeenten en hangt samen met het verloop en het aflopen van de coronacrisis. Inwoners beoordelen hun leven als geheel dus duidelijk positiever dan enkele jaren geleden, ook wanneer structurele verschillen in leefbaarheid nog aanwezig zijn. De tevredenheid met het leven wijkt in 2024 nog maar weinig af van de referentiegroepen. Maar, vooralsnog leiden deze positieve ontwikkelingen nog niet tot een zichtbare verbetering van de hoofdambitie op de leefbaarheidsscores op regionaal niveau.

34 De tevredenheid met de woning en woonomgeving is niet beschikbaar op gemeenteniveau, alleen op COROP. Zie de bijlagetabellen voor de onderliggende data.

35 VRO (2025). Themapublicatie WoON'24. Sociale samenhang, leefbaarheid en veerkracht.

LEEFBAARHEID

De ervaren gezondheid verslechtert en vormt een van de grootste risico's voor de leefbaarheid in de regio. Sinds 2016 is het aandeel inwoners dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed ervaart in de provincie en in alle aardbevingsgemeenten gedaald. Vooral Eemsdelta valt op door een relatief sterke afname (-8,3 procentpunt). Een minder goede gezondheid hangt samen met een lager welzijn en kan een negatief effect hebben op onder meer werk, sociale contacten en wonen.[36] [37] In het aardbevingsgebied speelt bovendien de gaswinningsproblematiek een rol: inwoners met meervoudige schade en langdurige schadetrajecten voelen zich aantoonbaar minder gezond en nieuwe schade gaat vaak samen met een verdere verslechtering.[38]

Ontwikkeling tevredenheid met het leven

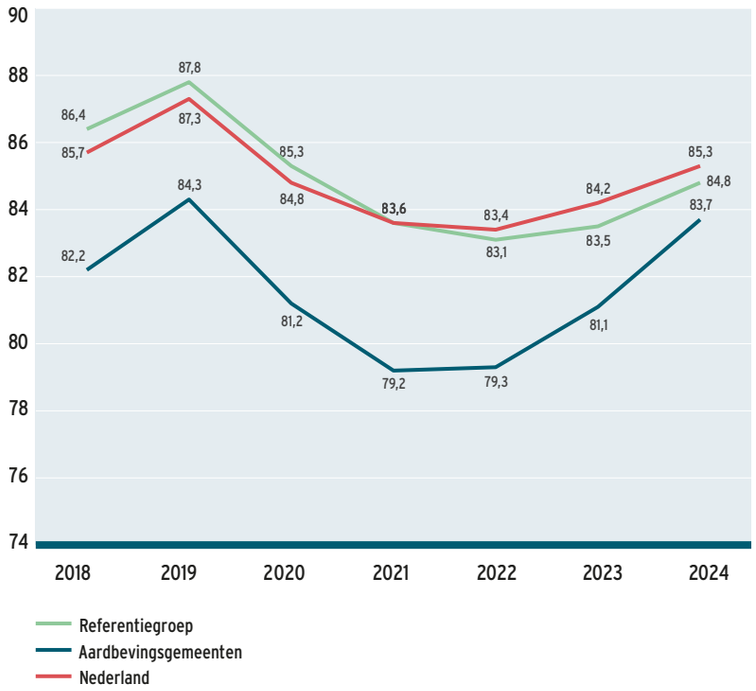

De tevredenheid met de woonomgeving is in Groningen sinds 2018 sterker afgenomen dan landelijk. Vooral de COROP-regio Delfzijl en omgeving (gelijk aan gemeente Eemsdelta) valt op: daar was de daling het grootst (van 84,7% in 2018 naar 76,4% in 2024). De aardbevingsproblematiek, ervaringen met herstel en versterking en lagere ervaren veiligheid kunnen mede verklaren waarom de woonomgeving in Eemsdelta minder positief wordt beoordeeld. Onderzoek laat zien dat niet alleen feitelijke onveiligheid, maar vooral ervaren overlast, zichtbare verloedering en vertrouwen dat problemen worden aangepakt sterk samenhangen met leefbaarheidsoordelen van bewoners.[39] [40] Dit verklaart mogelijk waarom de onderliggende score voor fysieke leefomgeving in de Leefbaarometer negatief is voor meerdere van de aardbevingsgemeenten. Uit verschillende onderzoeken blijkt daarnaast dat aardbevingsschade, versterkingstrajecten en langdurige onzekerheid een negatieve invloed hebben op de manier waarop inwoners hun leefomgeving ervaren. In de aardbevingsgemeenten geven inwoners vaker dan elders aan dat de leefbaarheid is verslechterd. Deze ervaren achteruitgang hangt sterk samen met de langdurige gevolgen van schade en de afhandeling daarvan. Inwoners met meervoudige schade beoordelen de leefbaarheid doorgaans minder positief dan inwoners zonder schade.

36 Marinova et al, (2025). A meta-ethnography of global research on the mental health and emotional impacts of climate change on older adults.
37 Bussemaker et al. (2021). Gezondheidsverschillen voorbij.
38 D'Amore et al. (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024
39 Postmes et al. (2024). De Staat van Groningen: een inventarisatie van het NoordNederlandse monitor- en onderzoekslandschap.
40 Sociaal Planbureau Groningen (2021). Gronings welzijn. Wat bepaalt het persoonlijk welzijn van Groningers?

INZET

Zichtbare investeringen, maar structurele impact op leefbaarheid onzeker

De inzet van Nationaal Programma Groningen richt zich vooral op zichtbare verbeteringen van de leefomgeving. Uit de tussenevaluatie blijkt dat veel projecten bijdragen aan leefbaarheid via investeringen in de openbare ruimte, dorpsvernieuwing, ontmoetingsplekken en erfgoed. Daarmee zijn op veel plaatsen tastbare verbeteringen gerealiseerd. Maar zoals dit hoofdstuk laat zien, weten we dat leefbaarheid niet alleen wordt bepaald door de kwaliteit van de fysieke omgeving. Ook sociale cohesie, gezondheid, veiligheid en vertrouwen spelen een belangrijke rol in hoe inwoners hun leefomgeving ervaren. Juist op deze thema's was de inzet vanuit het programma beperkter. Daardoor is het niet vanzelfsprekend dat fysieke investeringen op korte termijn zichtbaar worden in brede leefbaarheidsindicatoren. Bovendien zijn veel projecten lokaal van aard: effecten kunnen merkbaar zijn in een dorp of wijk zonder direct zichtbaar te worden in gemeentelijke of regionale cijfers. Daar komt bij dat in Groningen de ervaren leefbaarheid nauw samenhangt met het verloop van schadeherstel, de versterkingsoperatie en met het vertrouwen dat inwoners hebben in overheid en instituties.

Ook in 2025 lag de nadruk van nieuwe projecten op de fysieke leefomgeving. Deze investeringen kunnen op termijn bijdragen aan de leefbaarheid, bijvoorbeeld wanneer een aantrekkelijkere woonomgeving ontmoeting en sociale samenhang ondersteunt. Daarnaast zijn er projecten die nauwer samenhangen met de ervaren leefbaarheid van inwoners. Zo kan de verdere aanpak van verpauperde panden bijdragen aan een groter gevoel van veiligheid. Ook zet het provinciale programmaplan 2024-2029 in op onder andere gezondheid (zie tevens Hoofdstuk Brede Welvaart). Daarmee komt er meer inzet op factoren die van grote invloed zijn op leefbaarheid.

Natuur & Klimaat

Natuur & Klimaat ontwikkelt zich relatief gunstig door afname emissies, biodiversiteitsimpuls op boerenland belangrijkste potentiële winst

Groningen ontwikkelt zich op de beschikbare indicatoren voor Natuur & Klimaat gunstiger dan de landelijke referentie. De Living Planet Index is sinds 2018 iets minder afgenomen dan landelijk en ook de broeikasgas- en fijnstofemissies daalden provinciaal sterker. Deze positieve ontwikkeling vraagt om nuancering. De biodiversiteitsontwikkeling verschilt sterk tussen soortgroepen en ecosystemen en vooral de boerenlandnatuur blijft achter. Daarnaast liggen de broeikasgasemissies nog boven het landelijke niveau en wordt de daling sterk beïnvloed door de elektriciteitsproductie en andere productie-, bedrijfs- en registratie-effecten. De projectenportefeuille sluit voorzichtig aan op klimaatmitigatie en economische verduurzaming. De bijdrage aan structureel biodiversiteitsherstel is kleiner, terwijl in 2025 amper aanvullende middelen aan Natuur & Klimaat zijn toegekend.

NATUUR & KLIMAAT

HUIDIGE STAND

Een relatief hoge biodiversiteitsindex naast een grote milieudruk vanuit energie, industrie en landbouw

De Groningse biodiversiteitsindex ligt nog ruim boven het niveau van 1990, maar verhult grote verschillen tussen soorten en ecosystemen. De Living Planet Index voor Groningen bedraagt in 2024 126,4. Dit betekent dat de gemiddelde populatieomvang van de gevolgde diersoorten nog duidelijk boven het uitgangsniveau van 1990 ligt. Het relatief hoge niveau wordt mede gedragen door soortgroepen en ecosystemen die zich over een langere periode gunstig hebben ontwikkeld. Daartegenover staan duidelijke negatieve ontwikkelingen bij onder meer dagvlinders, libellen en vissen en binnen de ecosystemen boerenland, bos en duin. Het provinciale totaalcijfer kan daarom niet worden gelezen als een brede verbetering van de biodiversiteit.

De provinciale broeikasgasemissies liggen nog aanzienlijk boven het landelijke niveau, vooral door de elektriciteitsproductie. In 2024 bedraagt de uitstoot in Groningen inclusief elektriciteitsproductie 17,8 ton CO_2-equivalent per inwoner, tegenover 9,3 ton landelijk. Zonder elektriciteitsproductie neemt het verschil sterk af: Groningen komt dan uit op 8,2 ton per inwoner, tegenover 7,7 ton landelijk. De hoge totale uitstoot hangt daarmee in belangrijke mate samen met de positie van Groningen als energieproducerende provincie. Maar ook exclusief elektriciteitsproductie ligt het provinciale niveau nog iets boven het landelijke gemiddelde.

De omvang en samenstelling van de broeikasgasemissies verschillen sterk tussen gemeenten, ingegeven door het economische profiel. In Het Hogeland worden de emissies gedomineerd door de elektriciteitsproductie in de Eemshaven. De uitstoot bedraagt daar inclusief elektriciteitsproductie 123,9 ton CO_2-equivalent per inwoner, maar daalt zonder deze bron naar 13,2 ton. In Eemsdelta blijven afvalverbranding en de chemische industrie belangrijke bronnen en ligt de uitstoot ook exclusief elektriciteitsproductie met 31,8 ton per inwoner ruim boven de referentiewaarde van 8,5 ton. In de andere gemeenten is de uitstoot meer verdeeld over industrie, landbouw, huishoudens, mobiliteit en voormalige activiteiten rond olie- en gaswinning.

Ook de bronnen van fijnstof verschillen aanzienlijk tussen gemeenten. In de gemeente Groningen spelen bouwplaatsen en mobiele werktuigen een relatief belangrijke rol. In Het Hogeland gaat het onder meer om energieproductie en landbouw, terwijl in Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt veranderingen binnen industriële bronnen een belangrijk deel van de ontwikkeling bepalen. Houtstook door consumenten en mobiele werktuigen komen in meerdere gemeenten terug als relevante bronnen. Fijnstof vormt daarmee geen uniforme provinciale opgave, maar vraagt om een aanpak die aansluit op de lokale bronnenstructuur.

NATUUR & KLIMAAT

	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR **Living Planet Index**						✓
HOOFDINDICATOR **Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie**	✓	✓	✓	✓	✓	
HOOFDINDICATOR **Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie**	✗	✓	✗	✓	✓	
SUBINDICATOR **Emissies van fijnstof naar lucht ($PM_{2,5}$)**	✓	✓	✓	✗	✗	
SUBINDICATOR **Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies**						–
SUBINDICATOR **Hittestress**	–	–	–	–	–	
SUBINDICATOR **Wateroverlast**	–	–	–	–	–	

NATUUR & KLIMAAT

ONTWIKKELING

Een relatief nipt gunstige ontwikkeling van biodiversiteit en emissies, maar nog geen breed gedragen structurele omslag

Groningen voldoet in de meest recente meting nipt aan de hoofdambitie voor biodiversiteit. De LPI komt in 2024, geïndexeerd ten opzichte van 2018,[41] uit op 99,0, tegenover 98,5 voor de landelijke referentie op basis van dezelfde soortenset. De biodiversiteit is dus zowel in Groningen als landelijk licht afgenomen, maar de afname is in Groningen marginaal kleiner. Ten opzichte van de vorige monitor is de eerdere achterstand omgeslagen in een kleine voorsprong. Tegelijkertijd daalde het absolute Groningse indexniveau van 132,1 naar 126,4. Het positievere oordeel berust daarmee op de relatieve ontwikkeling sinds 2018 en niet op een stijging van de actuele populatieomvang. Gezien het verschil van 0,5 indexpunt en de jaarlijkse fluctuaties is nog geen sprake van een overtuigende trendomslag.

De kleine Groningse voorsprong is niet zichtbaar over de volle breedte van de biodiversiteit. Vogels en zoogdieren ontwikkelden zich sinds 2018 relatief gunstig, al is de recente trend bij zoogdieren statistisch onzeker. Dagvlinders nemen af, maar minder sterk dan landelijk, terwijl libellen ongeveer gelijk aan Nederland afnemen en vissen zich juist minder gunstig ontwikkelen. Ook tussen ecosystemen bestaan duidelijke verschillen. Kwelder en moeras ontwikkelen zich relatief gunstig, terwijl bos, duin en vooral boerenland achterblijven. Binnen het boerenland nemen onder meer ringmus, scholekster, kievit, grutto, tureluur en veldleeuwerik af.

De provinciale broeikasgasemissies zijn sinds 2018 sterker afgenomen dan landelijk, maar de elektriciteitsproductie bepaalt een belangrijk deel van dit verschil. Inclusief elektriciteitsproductie daalde Groningen naar een index van 55,8, tegenover 76,3 voor Nederland. Exclusief elektriciteitsproductie is de voorsprong kleiner, met een index van 77,6 tegenover 81,9. Ook alle vijf aardbevingsgemeenten ontwikkelen zich inclusief elektriciteitsproductie gunstiger dan hun referentiegroepen. Zonder deze bron blijven Eemsdelta en Het Hogeland echter achter. In Het Hogeland zijn de overige emissies sinds 2018 zelfs licht toegenomen. De provinciale voorsprong wijst daarmee niet in alle gemeenten en sectoren op een brede emissiereductie.

Achter de emissiedaling gaan verschillende lokale ontwikkelingen schuil. In Het Hogeland hangt de afname vooral samen met lagere emissies uit elektriciteitsproductie en in Eemsdelta met een lagere geregistreerde uitstoot van afvalverbranding. In Midden-Groningen spelen het beëindigen van industriële activiteiten en de afbouw van de gaswinning een rol. Ook in Oldambt daalden de emissies uit olie- en gaswinning, terwijl in de gemeente Groningen een sterke afname van geregistreerde methaanemissies uit stortplaatsen zwaar meeweegt. Een deel van de daling hangt daarmee samen met productie- en bedrijfsontwikkelingen. Daarnaast kunnen wijzigingen in registratie, berekening en ruimtelijke toedeling de uitkomsten beïnvloeden. De gunstige relatieve ontwikkeling weerspiegelt daarom niet uitsluitend structurele verduurzaming.

Ook de provinciale fijnstofemissies zijn sinds 2018 sterker afgenomen dan landelijk, maar de verschillen tussen gemeenten zijn groot. Groningen komt in 2024 uit op een index van 80,1, tegenover 86,6 voor Nederland. Eemsdelta, Groningen en Het Hogeland ontwikkelen zich gunstiger dan

41 Dit betekent dat voor het basisjaar 2018 een index van 100 wordt aangehouden. De score van 99,0 in 2024 betekent een afname van 1% ten opzichte van 2018.

hun referentiegroepen. Midden-Groningen blijft achter en Oldambt ontwikkelt zich vrijwel gelijk, maar nipt ongunstiger. De provinciale afname is daarmee breed zichtbaar, maar niet in iedere gemeente sterker dan in de referentie.

Fijnstof en broeikasgassen ontwikkelen zich niet overal in dezelfde richting. Tussen 2023 en 2024 daalden de fijnstofemissies in Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt, vooral door veranderingen bij industriële bronnen. In Groningen en Het Hogeland namen zij toe, onder meer door bouwplaatsen, mobiele werktuigen, landbouw en energieproductie. Vooral Het Hogeland laat zien dat een sterke daling van broeikasgasemissies kan samengaan met hogere fijnstofemissies. Dit hangt samen met een hogere inzet van biomassa in energiecentrales. Waar dit op de meting van broeikasgasemissies een verlaging met zich meebrengt, zorgt dit juist voor een toename van uitstoot van fijnstof.[42] De verschillende vormen van milieudruk vragen daardoor om afzonderlijke maatregelen.

INZET

Veel inzet op klimaatmitigatie en economische verduurzaming, maar een beperktere aansluiting op de oorzaken van biodiversiteitsverlies

Uit de tussenevaluatie blijkt dat veel projecten verwachten bij te dragen aan Natuur & Klimaat, maar dat deze bijdrage vaak indirect of beperkt is uitgewerkt. Het overgrote deel van de projecten binnen Nationaal Programma Groningen verwacht een bijdrage aan deze ambitie te leveren. Veel daarvan zijn echter primair op een andere ambitie gericht en voorzien een neveneffect op Natuur & Klimaat. Bij iets minder dan de helft is niet concreet uitgewerkt hoe dit effect wordt gerealiseerd en ongeveer één op de vijf projecten is primair op de ambitie gericht. In 2025 zijn twee projecten goedgekeurd die zich primair op Natuur & Klimaat richten, met een gezamenlijke omvang van € 1,3 miljoen.

Het zwaartepunt van de portefeuille ligt bij klimaatmitigatie en sluit daarmee aan op de hoge emissies en de belangrijke rol van energieproductie en industrie in Groningen. Projecten investeren onder meer in waterstof, warmtetransitie, duurzame energie, circulaire economie en verduurzaming van gebouwen. In de tussenevaluatie wordt geconstateerd dat vooral klimaatmitigatieprojecten veel cofinanciering aantrekken en kunnen bijdragen aan emissiereductie en een economie die minder afhankelijk is van fossiele energie. De provinciale emissies ontwikkelen zich sinds 2018 gunstiger dan landelijk, maar deze ontwikkeling kan niet volledig aan het programma worden toegeschreven. De uitstoot wordt ook sterk beïnvloed door productievolumes, marktontwikkelingen, landelijke regelgeving en veranderingen in registratie.

Tegelijkertijd blijkt uit de tussenevaluatie dat de inzet minder direct aansluit op de hoofdambitie om de biodiversiteit in Groningen gunstiger te laten ontwikkelen dan landelijk. Er wordt geïnvesteerd in biodiversiteit, natuurontwikkeling en landschapskwaliteit, maar een aanzienlijk deel

42 Middelkamp, J., & De Kleuver, W. (2019). Gevolgen van de inzet van biomassa voor elektriciteit en warmteproductie op emissies naar de lucht. DNV GL Netherlands B.V. Rapport nr. 19-1033 Eindrapport. Beschikbaar via Informatiepunt voor de Leefomgeving (IPLO).

van deze inzet bestaat uit fysieke en ruimtelijke ingrepen die de structurele oorzaken van biodiversiteitsverlies beperkt raken. Vooral de landbouwsector is, ondanks haar grote ruimtebeslag en betekenis voor de Groningse biodiversiteit, relatief beperkt vertegenwoordigd in de projectenportefeuille. Tegelijkertijd laat de LPI zien dat boerenland zich sinds 2018 minder gunstig ontwikkelt dan de landelijke referentie. Het zwaartepunt van de investeringsmix ligt daarmee niet bij de onderdelen die het sterkst bepalend zijn voor het behalen van de formele biodiversiteitsambitie.

Alles overziend dragen projecten binnen Nationaal Programma Groningen vooral bij aan de voorwaarden voor emissiereductie, economische verduurzaming en ruimtelijke kwaliteit, maar minder overtuigend aan structureel biodiversiteitsherstel. De beperkte aanvullende toekenning van middelen aan Natuur & Klimaat in 2025 heeft deze balans niet wezenlijk veranderd. De portefeuille blijft sterk leunen op eerder toegekende projecten, zonder duidelijke intensivering op boerenland, bos en duin, waar de biodiversiteitsontwikkeling achterblijft. Voor de resterende middelen ligt daarom een opgave om deze gerichter te verbinden aan aantoonbare biodiversiteitseffecten en aan andere regionale, landelijke en Europese investeringen.

BIJLAGE A

Tabellenboek

BREDE WELVAART

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde
Brede Welvaart Index (2024)	**BW1**	**+0,14**	**0,53**	**+0,14**	**0,71**	**+0,25**	**0,78**	**+0,27**	**0,74**	**+0,27**	**0,57**	**+0,19**	**0,69**
Gemiddelde in de referentiegroep		**+0,21**	**+0,15**	**+0,16**	**0,63**	**+0,19**	**0,92**	**+0,28**	**0,96**	**+0,24**	**0,98**	**+0,22**	**0,80**
Ranking Brede Welvaart Index (0-100) (2024)	**BW2**	**-4**	**0,92**	**-3**	**86**	**+3**	**79**	**+1**	**85**	**+4**	**95**	**+0**	**9**
Gemiddelde in de referentiegroep		**-4**	**+0,25**	**+2**	**92**	**-7**	**52**	**+12**	**43**	**+2**	**41**	**nvt**	

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde
Brede Welvaart Index (2024)	**BW1**	**+0,22**	**0,54**	**+0,26**	**0,63**	**+0,29**	**0,66**	**+0,05**	**0,77**	**+0,23**	**0,60**	**+0,19**	**0,69**
Gemiddelde in de referentiegroep		**+0,23**	**0,93**	**+0,26**	**1,00**	**+0,25**	**0.98**	**+0,22**	**0,92**	**+0,24**	**0,98**	**+0,22**	**0,80**
Ranking Brede Welvaart Index (0-100) (2024)	**BW2**	**+1**	**97**	**+2**	**93**	**+5**	**91**	**-33**	**80**	**+2**	**94**	**+0**	**9**
Gemiddelde in de referentiegroep		**+0**	**49**	**+5**	**36**	**+3**	**39**	**-2**	**51**	**+1**	**40**	**nvt**	

BW1 Brede Welvaart Index. De minimale waarde is 0 en maximale waarde 1.
BW2 Deze indicator wordt berekend op basis van de Brede Welvaart Index in een gemeente en vervolgens verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge Brede Welvaart Index zullen in een lage percentielgroep terechtkomen. Naarmate de Brede Welvaart Index hoger is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld. Deze indicator geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland.

IMAGO

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2020	Meest recente waarde
Groningers (2026)	I1	0,1	6,6
Niet-Groningers (2026)	I2	-0,3	4,2
Groningse Bedrijven (2026)	I3	-0,9	5,7
Niet-Groningse bedrijven (2026)	I4	1,8	4,5

		PROVINCIE GRONINGEN					
		2020	2022	2023	2024	2025	2026
Zelfbeeld Groningers	I1	6,5	6,8	5,7	6,3	6,4	6,6
Beeld niet-Groningers	I2	4,5	4,3	3,3	4	4,1	4,2
Zelfbeeld Groningse Bedrijven	I3	nvt	6,6	nvt	5,8	nvt	5,7
Beeld niet-Groningse bedrijven	I4	2,7	2,4	nvt	4,1	nvt	4,5

I1 Imago Groningers, zelfbeeld personen in Groningen (schaal -10 tot +10), jaarlijkse meting.
I2 Imago Niet-Groningers, ontvangen beeld personen buiten Groningen (schaal -10 tot +10), jaarlijkse meting.
I3 Imago Groningse bedrijven, zelfbeeld bedrijven in Groningen (schaal -10 tot +10), tweejaarlijkse meting.
I4 Imago Groningse bedrijven, zelfbeeld bedrijven in Groningen (schaal -10 tot +10), tweejaarlijkse meting.

ECONOMIE

Hoofdindicator: **bruto toegevoegde waarde**

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde
Inclusief delfstoffenwinning (2024)	**E1**	**128,4**	**€ 29.477**
Waarde in de referentiegroep		**143,2**	**€ 1.007.338**
Exclusief delfstoffenwinning (2023)	**E2**	**141,8**	**€ 27.962**
Waarde in de referentiegroep		**134,9**	**€ 939.039**

E1 Bruto toegevoegde waarde basisprijzen : BTW bruto, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankoopprijzen) van een bedrijfseenheid.
E2 Bruto toegevoegde waarde basisprijzen : BTW bruto exclusief delfstoffenwinning, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankoopprijzen) van een bedrijfseenheid.

ECONOMIE

Subindicator: **werkgelegenheid**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde
Aantal banen per 1.000 inwoners (2025)	**E3**	102,3	556	109,9	910	116,6	508	110,1	515	107,6	560	109,7	696
Gemiddelde in de referentiegroep		108,3	619	108,5	830	107	566	108,4	704	108,9	626	109,4	733

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde		
Aantal banen per 1.000 inwoners (2025)	**E3**	109,8	336	102,0	542	109,0	640	106,3	549	100,4	496		
Gemiddelde in de referentiegroep		110,4	467	108,7	588	105,5	616	107,5	584	111,8	540		

E3 Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar.

ECONOMIE

Subindicator: **oprichtingen**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde
Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners (2025)	**E4**	**124,0**	**8,8**	**103,2**	**14,6**	**122,7**	**9,7**	**129,9**	**12,0**	**126,5**	**10,7**	**110,1**	**12,0**
Gemiddelde in de referentiegroep		**98,2**	**10,7**	**104,5**	**14,9**	**103,1**	**10,8**	**113,8**	**12,3**	**98,0**	**10,6**	**103,2**	**14,9**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde		
Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners (2025)	**E4**	**93,3**	**7,8**	**104,3**	**8,5**	**117**	**9,8**	**108,9**	**10,5**	**88,9**	**8,9**		
Gemiddelde in de referentiegroep		**99,7**	**10,7**	**100,7**	**10,5**	**106,6**	**11,0**	**104,4**	**11,1**	**99,8**	**10,8**		

E4 Het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15- 75 jaar.

ECONOMIE

Subindicator: snelle groeiers

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde
Percentage snel groeiende vestigingen (2025)	**E5**	**+0,3**	**1,7%**	**-0,5**	**1,5%**	**+0,6**	**1,5%**	**-0,7**	**1,1%**	**-0,3**	**1,5%**	**-0,4**	**1,4%**
Gemiddelde in de referentiegroep		**-0,5**	**1,3%**	**-0,5**	**1,5%**	**-0,4**	**1,0%**	**-0,5**	**1,4%**	**-0,5**	**1,2%**	**-0,5**	**1,2%**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde		
Percentage snel groeiende vestigingen (2025)	**E5**	**-0,8**	**0,7%**	**-0,8**	**1,7%**	**-1,4**	**1,3%**	**-0,4**	**0,8%**	**-0,4**	**1,1%**		
Gemiddelde in de referentiegroep		**-0,4**	**0,9%**	**-0,5**	**1,2%**	**-0,5**	**1,3%**	**-0,5**	**1,1%**	**-0,3**	**1,0%**		

E5 Bedrijven met 10 of meer werknemers in het begin van het startjaar met een gemiddelde autonome groei van 10% per jaar of meer over een periode van 3 jaar.

ECONOMIE

Subindicator: **exporterende vestigingen**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde
Percentage exporterende vestigingen (2025)	**E6**	-0,9	5,4%	-1,3	4,6%	-0,5	4,7%	-1,5	4,7%	-1	6,4%	-1,1	5,1%
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,3	6,5%	-1,5	6,4%	-0,6	5,7%	-1	7,8%	-1,1	7,5%	-1,5	6,1%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde		
Percentage exporterende vestigingen (2025)	**E6**	-0,4	7,5%	-0,9	6,7%	-1,9	7,3%	-0,9	4,7%	+0,1	5,9%		
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,0	7,7%	-1,0	7,7%	-1,6	7,9%	-0,4	6,3%	-0,6	6,3%		

E6 Aantal exporterende vestigingen per 1.000 vestigingen, gemiddelde over 3 jaar.

ECONOMIE

Subindicator: interne O&O uitgaven

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2019	Meest recente waarde
Interne O&O uitgaven (2025)	**E7**	**-5,8**	**13,2%**
Gemiddelde in de referentiegroep		**(FR) -10,3** **(DR) -7,8**	**(FR) 11,3%** **(DR) 11,6%**

Subindicator: investering in materiële vaste activa

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen (2023)	**E8**	**85,6**	**56,9**
Gemiddelde in de referentiegroep		**106,8**	**48,4**

E7 Interne O&O uitgaven als percentage van de omzet (t.o.v. Drenthe en Friesland).
E8 Investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen in mln euro.

WERKEN & LEREN

Hoofdindicator: **netto arbeidsparticipatie**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Netto arbeidsparticipatie (2025)	**W1**	**+4,8**	**69,0%**	**+7,1**	**72,6%**	**+3,8**	**70,3%**	**+4,7**	**70,1%**	**+5,7**	**67,8%**	**+5,8**	**71,3%**
Gemiddelde in de referentiegroep		**+3,8**	**73,9%**	**+4,7**	**72,0%**	**+3,9**	**73,2%**	**+4,4**	**74,7%**	**+4,1**	**74,0%**	**+4,1**	**73,2%**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Netto arbeidsparticipatie (2025)	**W1**	**+4,5**	**69,4%**	**+4,5**	**69,6%**	**+4,8**	**70,0%**	**+5,5**	**75,2%**	**+5,5**	**67,2%**		
Gemiddelde in de referentiegroep		**+3,2**	**73,4%**	**+3,8**	**72,7%**	**+3,9**	**73,4%**	**+4**	**73,3%**	**+3,3**	**71,9%**		

W1 Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15-75 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking).

WERKEN & LEREN

Hoofdindicator: **mediaan besteedbaar huishoudinkomen**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde
Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's (2024)	**W2**	**109,6**	**€33.100**	**112,7**	**€29.300**	**109,9**	**€34.500**	**110,2**	**€33.500**	**110,2**	**€32.400**	**110,7**	**€32.100**
Gemiddelde in de referentiegroep		**109,3**	**€36.600**	**111,8**	**€32.300**	**109,6**	**€36.600**	**110,6**	**€37.500**	**110,4**	**€37.100**	**109,9**	**€36.500**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde		
Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's (2024)	**W2**	**109,7**	**€31.600**	**111,4**	**€32.300**	**111,2**	**€33.700**	**110,7**	**€37.300**	**110,4**	**€34.000**		
Gemiddelde in de referentiegroep		**108,3**	**€37.900**	**110,0**	**€37.500**	**109,4**	**€37.400**	**111,4**	**€37.100**	**109,1**	**€38.200**		

W2 Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd.

WERKEN & LEREN

Hoofdindicator: **uitstroom opleidingen**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom) (2024)	**W3**	+3,3	12,5%	+2,4	63,3%	+5,1	15,9%	+5,4	16,2%	+3,6	13,6%	+5,0	40,6%
Gemiddelde in de referentiegroep		+2,6	16,3%	+4,1	49,3%	+3,9	16,6%	+3,9	16,5%	+2,9	18,3%	+4,5	29,4%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom) (2024)	**W3**	+1,9	10,7%	+5,4	13,9%	+4,1	12,7%	+4,2	16,6%	+2,2	12,0%		
Gemiddelde in de referentiegroep		+3,1	19,7%	+3,4	18,5%	+4,2	19,4%	+3,5	16,1%	+3,3	17,3%		

W3 Percentage gediplomeerden op hbo en wo niveau ten opzichte van het totaal aantal gediplomeerden.

WERKEN & LEREN

Subindicator: werkloosheid

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage werkloosheid (2025)	**W4**	-1,5	3,9%	-2,2	5,3%	-1,7	3,1%	-2,2	3,7%	-2,4	4,1%	-2,0	4,3%
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,1	3,1%	-0,8	4,7%	-1,2	3,1%	-1,1	3,2%	-1,2	3,1%	-1,0	3,9%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Percentage werkloosheid (2025)	**W4**	-1,7	3,9%	-2,4	3,5%	-2,2	3,8%	-1,2	3,2%	-1,8	3,5%		
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,0	3,0%	-1,1	3,1%	-1,0	3,1%	-1,3	3,1%	-1,1	3,0%		

W4 De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15-75 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.

Sub-indicator: **sociaaleconomische status**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde
Sociaaleconomische status - rangorde (2024)	**W5**	**98,7**	**313**	**110,6**	**339**	**98,3**	**263**	**96,2**	**303**	**90,6**	**300**	**nvt**	
Gemiddelde in de referentiegroep		**100,0**	**214**	**103,7**	**333**	**96,9**	**193**	**100,4**	**187**	**93,6**	**193**	**nvt**	

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde		
Sociaaleconomische status - rangorde (2024)	**W5**	**89,2**	**298**	**92,6**	**305**	**88,4**	**280**	**98,7**	**186**	**84,6**	**249**		
Gemiddelde in de referentiegroep		**93,8**	**124**	**94,1**	**176**	**94,8**	**169**	**98,7**	**185**	**85,2**	**112**		

W5 Rangnummer in rangorde binnen Nederland. De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, waarbij de aandacht uitgaat naar de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in ranking van de sociaal economische status ten opzichte van Nederland (van de 345).

WERKEN & LEREN

Subindicator: **problematische schulden**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage huishoudens met problematische schulden (2025)	**W6**	-0,9	9,3%	-0,3	6,8%	-0,2	6,2%	-0,9	9,7%	-0,5	10,1%	-0,6	7,8%
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,1	6,2%	-0,4	8,6%	+0,3	6,3%	+0,3	6,8%	+0,0	6,0%	+0,3	8,6%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Percentage huishoudens met problematische schulden (2025)	**W6**	-1,6	11,1%	-1,5	9,1%	-0,8	9,9%	+0,0	5,6%	+0,2	9,4%		
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,3	5,3%	+0,1	5,9%	+0,1	6,2%	+0,1	6,4%	+0,1	5,5%		

W6 Percentage huishoudens met problematische schulden.

WERKEN & LEREN

Subindicator: **huishoudens met een langdurig laag inkomen**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen (2023)	**W7**	**-2,8**	**1,3%**	**-5,7**	**1,3%**	**-2,0**	**0,9%**	**-2,8**	**1,0%**	**-3,0**	**1,3%**	**-3,6**	**1,1%**
Gemiddelde in de referentiegroep		**-1,4**	**0,7%**	**-3,8**	**1,3%**	**-1,5**	**0,6%**	**-1,6**	**0,7%**	**-1,4**	**0,7%**	**-2,3**	**1,0%**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen (2023)	**W7**	**-3,2**	**0,9%**	**-2,7**	**1,0%**	**-2,8**	**0,9%**	**-1,5**	**0,6%**	**-1,5**	**0,8%**		
Gemiddelde in de referentiegroep		**-0,8**	**0,6%**	**-1,2**	**0,7%**	**-1,3**	**0,6%**	**-1,5**	**0,7%**	**-1,0**	**0,6%**		

W7 Percentage huishoudens onder de lage inkomensgrens gedurende een periode van vier jaar.

Subindicator: **moeite met rondkomen***

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen (2024)	**W8**	-6,3	12,8%	-0,6	19,7%	-4,2	11,2%	-6,6	11,5%	-6,6	15,3%	-4,0	15,1%
Gemiddelde in de referentiegroep		-2,7	10,8%	-4,5	15,5%	-3,7	11,1%	-3,5	11%	-2,8	10,8%	-4,9	13,3%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen (2024)	**W8**	-4,6	16,2%	-10,1	12,4%	-7,3	13,4%	-6,9	7,6%	-5,6	11,1%		
Gemiddelde in de referentiegroep		-5,2	9,2%	-3,0	11,1%	-4,5	9,4%	-3,8	11%	-3,6	8,6%		

W8 Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen
***** Deze indicator is sinds de Monitor 2025 niet voorzien van nieuwe cijfers.

WERKEN & LEREN

Subindicator: stapeling in voorzieningen

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde
Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1.000) (2025)	**W9**	77,2	105,0	92,2	94,0	92,5	124,0	113,7	135,7	73,9	162,0	71,0	121,0
Gemiddelde in de referentiegroep		101,7	101,1	96,1	107,2	85,5	92,1	98,5	102,3	107,5	103,5	84,9	110,7

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde	Index: 2018 = 100	Meest recente waarde		
Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1.000) (2025)	**W9**	91,3	149,7	88,9	173,0	99,3	144,0	87,0	100,0	87,7	144,3		
Gemiddelde in de referentiegroep		112,7	96,2	110,7	103,4	101,5	102,2	92,3	97,3	113,3	94,9		

W9 Stapeling in voorzieningen huishoudens (2 of meer) per 1.000 huishoudens gemiddelde over een periode van drie jaar.

WERKEN & LEREN

Subindicator: aandeel hbo- en wo-opgeleid

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aandeel hbo- en wo-opgeleid (2024)	**W10**	+10,9	19,7%	+3,5	44,8%	+13,5	24,8%	+2,2	22,1%	+2,6	19,1%	+3,3	31,9%
Gemiddelde in de referentiegroep		+2,9	24,4%	+3,6	39,6%	+3,0	24,0%	+3,6	25,5%	+3,5	25,8%	+3,7	33,3%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Aandeel hbo- en wo-opgeleid (2024)	**W10**	+5,7	17,2%	+2,2	17,5%	+1,3	20,8%	+16,9	29,6%	+1,5	18,7%		
Gemiddelde in de referentiegroep		+3,0	26,5%	+3,2	28,0%	+3,0	27,0%	+3,2	24,1%	+3,5	27,7%		

W10 Percentage van de bevolking van 15-75 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van hbo of wo).

Subindicator: voortijdig schoolverlaters

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Voortijdig schoolverlaters (2024)	**W11**	+1,0	3,1%	+0,0	3,1%	+0,6	2,6%	+1,0	3,2%	+0,7	3,0%	+0,7	3,0%
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,6	2,5%	+0,3	3,3%	+0,8	2,3%	+0,5	2,5%	+0,3	2,1%	+0,3	2,7%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Voortijdig schoolverlaters (2024)	**W11**	+1,4	3,4%	+0,2	2,2%	+1,1	3,8%	+0,3	1,7%	+3,3	5,4%		
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,6	2,2%	+0,4	2,1%	+0,6	2,4%	+0,6	2,2%	+0,6	2,3%		

W11 Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten.

WERKEN & LEREN

Subindicator: laaggeletterdheid**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde
Percentage laaggeletterdheid (2022)	**W12**	**nnb**	**19,0%**	**nnb**	**9,0%**	**nnb**	**10,0%**	**nnb**	**10,0%**	**nnb**	**16,0%**	**nnb**	**14,0%**
Gemiddelde in de referentiegroep		**nnb**	**12,0%**	**nnb**	**12,0%**	**nnb**	**12,0%**	**nnb**	**10,0%**	**nnb**	**11,0%**	**nnb**	**12,0%**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde		
Percentage laaggeletterdheid (2022)	**W12**	**nnb**	**19,0%**	**nnb**	**16,0%**	**nnb**	**19,0%**	**nnb**	**6,0%**	**nnb**	**16,0%**		
Gemiddelde in de referentiegroep		**nnb**	**10,0%**	**nnb**	**9,0%**	**nnb**	**11,0%**	**nnb**	**11,0%**	**nnb**	**11,0%**		

W12 Percentage laaggeletterdheid.
****** Deze indicator wordt niet meer geüpdatet. Er is geen geschikte vervangende indicator.

LEEFBAARHEID

Hoofdambitie: **leefbaarheidsscore**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Leefbaarheidsscore (2024)	**L1**	+0	6	+0	7	+0	7	+0	6	+0	6	+0	6
Gemiddelde in de referentiegroep		+0	7	+0	6	+0	7	+1	7	+0	7	+0	7

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Leefbaarheidsscore (2024)	**L1**	+0	6	+0	6	+0	6	+0	7	+0	6		
Gemiddelde in de referentiegroep		+0	7	+0	7	+0	7	+0	7	+1	8		

L1 Score voor leefbaarheidssituatie op basis van meerdere sub-indicatoren, waarbij 1 = zeer onvoldoende, 2 = ruim onvoldoende, 3 = onvoldoende, 4 = zwak, 5 = voldoende, 6 = ruim voldoende, 7 = goed, 8 = zeergoed, 9 = uitstekend.

LEEFBAARHEID

Sub-indicator: **percentage inwoners met goede gezondheid**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde
Percentage inwoners met goede gezondheid (2024)	**L2**	**-6,8**	**63,3%**	**-1,0**	**77,8%**	**-3,1**	**73,8%**	**-0,8**	**72,6%**	**-1,8**	**69,2%**	**-2,0**	**73,9%**
Gemiddelde in de referentiegroep		**-2,3**	**75,7%**	**-0,8**	**73,6%**	**-4,1**	**75,2%**	**-2,0**	**75,6%**	**-2,3**	**74,8%**	**-1,5**	**74,1%**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde		
Percentage inwoners met goede gezondheid (2024)	**L2**	**-2,9**	**67,6%**	**-3,3**	**67,8%**	**-0,7**	**73,5%**	**-3,9**	**75,9%**	**-2,8**	**70,5%**		
Gemiddelde in de referentiegroep		**-1,2**	**73,2%**	**-1,2**	**74,8%**	**-1,8**	**74,2%**	**-2,9**	**75,4%**	**-1,9**	**74,8%**		

L2 Percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder vindt eigen gezondheid (zeer) goed.

LEEFBAARHEID

Sub-indicator: **kwaliteit van woning**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger (2026)	**L3**	**+26,3**	**39,7%**	**+29,5**	**48,4%**	**+18,5**	**33,7%**	**+22,7**	**37,7%**	**+21,0**	**31,0%**	**+24,8**	**41,4%**
Gemiddelde in de referentiegroep		+19,5	40,8%	+26,4	43,3%	+20,1	37,5%	+22,1	44,8%	+20,7	42,9%	+24,1	42,0%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger (2026)	**L3**	**+14,3**	**24,7%**	**+18,3**	**31,8%**	**+22,0**	**32,2%**	**+22,0**	**42,2%**	**+13,0**	**22,6%**		
Gemiddelde in de referentiegroep		+15,3	36,0%	+18,7	36,8%	+21,6	38,3%	+19,9	39,3%	+16,7	34,3%		

L3 Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger.

LEEFBAARHEID

Sub-indicator: **tevredenheid met het leven**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Tevredenheid met het leven (2024)	**L4**	**+3,5**	**88,1%**	**+2,0**	**81,0%**	**+1,4**	**87,9%**	**+1,4**	**85,8%**	**+5,5**	**86,9%**	**+1,9**	**84,4%**
Gemiddelde in de referentiegroep		**-0,6**	**87,9%**	**-1,4**	**82,5%**	**-0,8**	**88,0%**	**-0,1**	**87,4%**	**-1,0**	**87,3%**	**-0,4**	**85,3%**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Tevredenheid met het leven (2024)	**L4**	**geen data**		**+2,2**	**86,6%**	**geen data**		**+0,3**	**87,7%**	**geen data**			
Gemiddelde in de referentiegroep				**-1,2**	**87,0%**			**-0,8**	**88,0%**				

L4 Percentage van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven.

LEEFBAARHEID

Sub-indicator: **tevredenheid met de woning**

		OOST-GRONINGEN		DELFZIJL EN OMGEVING		OVERIG GRONINGEN		PROVINCIE GRONINGEN		NEDERLAND	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Tevredenheid met woning (2024)	**L5**	**+0,3**	**86,8%**	**-2,4**	**77,9%**	**-5,4**	**79,3%**	**-4,0**	**80,8%**	**-2,1**	**82,5%**

L5 Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woning. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau.

LEEFBAARHEID

Sub-indicator: **tevredenheid met de woonomgeving**

		OOST-GRONINGEN		DELFZIJL EN OMGEVING		OVERIG GRONINGEN		PROVINCIE GRONINGEN		NEDERLAND	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Tevredenheid met woonomgeving (2024)	**L6**	**-2,3**	**83,5%**	**-8,3**	**76,4%**	**-2,8**	**80,3%**	**-3,2**	**80,7%**	**-0,7**	**82,6%**

L6 Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau.

NATUUR & KLIMAAT

Hoofdindicator: Living Planet Index (LPI)

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Living Planet index (2024)	**N1**	**99,0**	**126,4**
Gemiddelde in de referentiegroep		**98,5**	**105,7**

N1 Definitie: De index van de trend in populatieomvang van voorkomende fauna in Groningen (1990 = 100). De LPI bevat soorten uit de soortgroepen broedvogels, dagvlinders, libellen, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen en zoogdieren. De opgenomen waarde voor Nederland betreft de nationale index van de trend op basis van de in Groningen voorkomende soorten. Soorten die alleen in andere gebieden van Nederland voorkomen zijn hierin om een zuivere vergelijking te maken dus niet meegenomen.

NATUUR & KLIMAAT

Hoofdindicator: **broeikasgasemissies per inwoner**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Inclusief elektriciteitsproductie (2024)	**N2**	79,7	41,2	66,6	3,5	50,4	123,9	59,9	7,0	67,1	7,4	55,8	17,8
Gemiddelde in de referentiegroep		84,9	8,5	72,3	4,2	94,2	11,7	73,8	18,2	77,5	7,2	76,3	9,3
Exclusief elektriciteitsproductie (2024)	**N3**	95,1	31,8	66,5	3,4	103,5	13,2	59,9	7,0	67,1	7,4	77,6	8,2
Gemiddelde in de referentiegroep		84,9	8,5	72,9	4,1	94,5	11,7	84,0	18,2	77,5	7,2	81,9	7,7

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Inclusief elektriciteitsproductie (2024)	**N2**	81,0	6,1	88,8	4,3	52,9	7,0	80,1	9,2	81,3	11,2		
Gemiddelde in de referentiegroep		83,8	7,6	81,3	7,1	81,0	7,7	82,2	9,4	89,7	16,2		
Exclusief elektriciteitsproductie (2024)	**N3**	81,0	6,1	88,6	4,3	52,4	6,8	80,1	9,2	81,3	11,2		
Gemiddelde in de referentiegroep		83,1	7,4	81,3	7,1	80,9	7,6	82,5	9,4	89,6	16,2		

N2 Totale broeikasgasemissies (CO2, CH4, N20, HFK, PFK en SF6) in CO2-equivalenten per inwoner, ton CO2-equivalent per inwoner.
N3 Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie ton CO2-equivalent per inwoner.

NATUUR & KLIMAAT

Subindicator: **emissies van fijnstof naar lucht ($PM_{2,5}$)**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Emissies van fijnstof naar lucht ($PM_{2,5}$) (2024)	**N4**	58,5	73.212	73,8	104.568	82,1	95.747	80,4	60.721	88,7	44.453	80,1	574.749
Gemiddelde in de referentiegroep		99,9	52.468	80,7	78.031	116,3	54.672	70,8	88.970	88,0	41.232	86,6	16.018.684

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde		
Emissies van fijnstof naar lucht ($PM_{2,5}$) (2024)	**N4**	66,1	11.385	90,2	35.230	76,1	41.849	102,7	70.819	128,3	36.767		
Gemiddelde in de referentiegroep		90,5	12.606	95,0	32.457	92,6	26.530	105,4	60.384	98,4	31.227		

N4 Aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit.

NATUUR & KLIMAAT

Subindicator: ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies*

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2017	Meest recente waarde
Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies (2017)*	**N5**	**nnb**	**17,0%**
Gemiddelde in de referentiegroep		**nnb**	**38,0%**

N5 Jaarlijksegemiddelde fijnstof emissie naar lucht, kg $PM_{2,5}$.
***** Deze indicator is sinds de nulmeting niet voorzien van nieuwe cijfers.

NATUUR & KLIMAAT

Subindicator: **hittestress****

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage vaak last gehad van hitte in afgelopen jaar (2024)	**N6**	**+1,1**	**16,9%**	**-7,0**	**9,1%**	**+0,7**	**7,9%**	**-2,6**	**7,9%**	**+4,4**	**16,2%**	**-2,7**	**10,1%**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde		
Percentage vaak last gehad van hitte in afgelopen jaar (2024)	**N6**	**geen data**		**-3,2**	**9,6%**	**geen data**		**-4,7**	**7,0%**	**-6,1**	**6,9%**		

N6 Percentage inwoners dat heeft aangegeven hitte te hebben ervaren in het afgelopen jaar.
****** Deze indicator is sinds de Monitor 2025 niet voorzien van nieuwe cijfers.

NATUUR & KLIMAAT

Sub-indicator: **hittestress**

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage vaak last gehad van wateroverlast in afgelopen jaar (2024)	**N7**	**-3,3**	**1,7%**	**-0,5**	**2,7%**	**-1,3**	**0,7%**	**-1,2**	**2,0%**	**+2,2**	**7,0%**	**-0,6**	**2,6%**

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE			
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2020	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2020	Meest recente waarde		
Percentage vaak last gehad van wateroverlast in afgelopen jaar (2024)	**N7**	**geen data**		**+0,5**	**1,5%**	**geen data**		**-0,6**	**3,0%**	**+3,4**	**4,8%**		

N7 Percentage inwoners dat heeft aangegeven wateroverlast te hebben ervaren in het afgelopen jaar.

OUTPUT

Middelen naar programmacategorie (in miljoenen euro's)

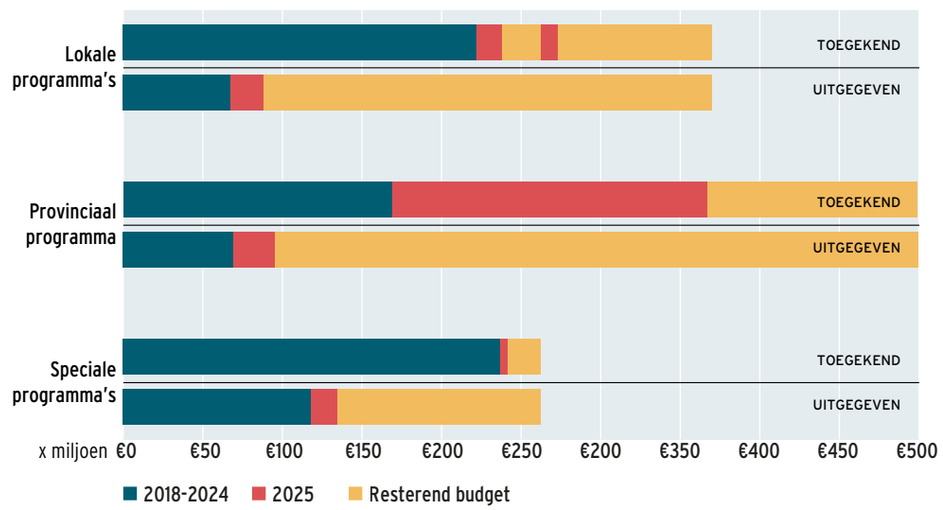

Toegewezen middelen per ambitie (in miljoenen euro's)

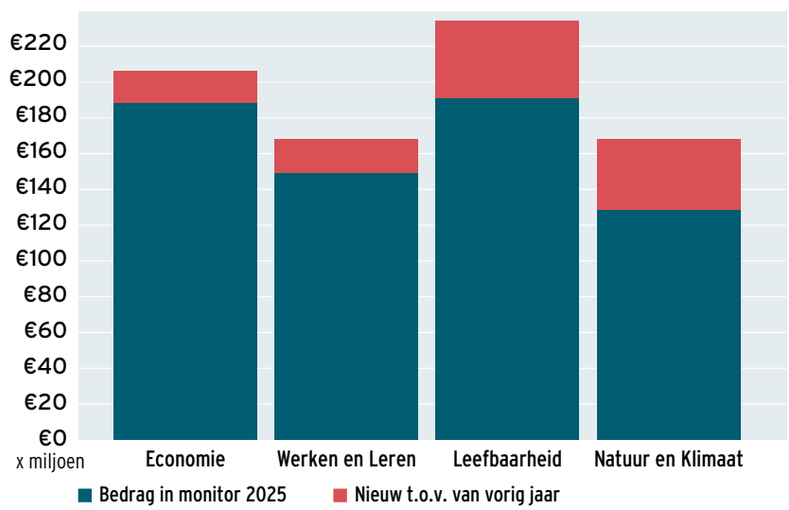

Middelen naar programma (in miljoenen euro's)

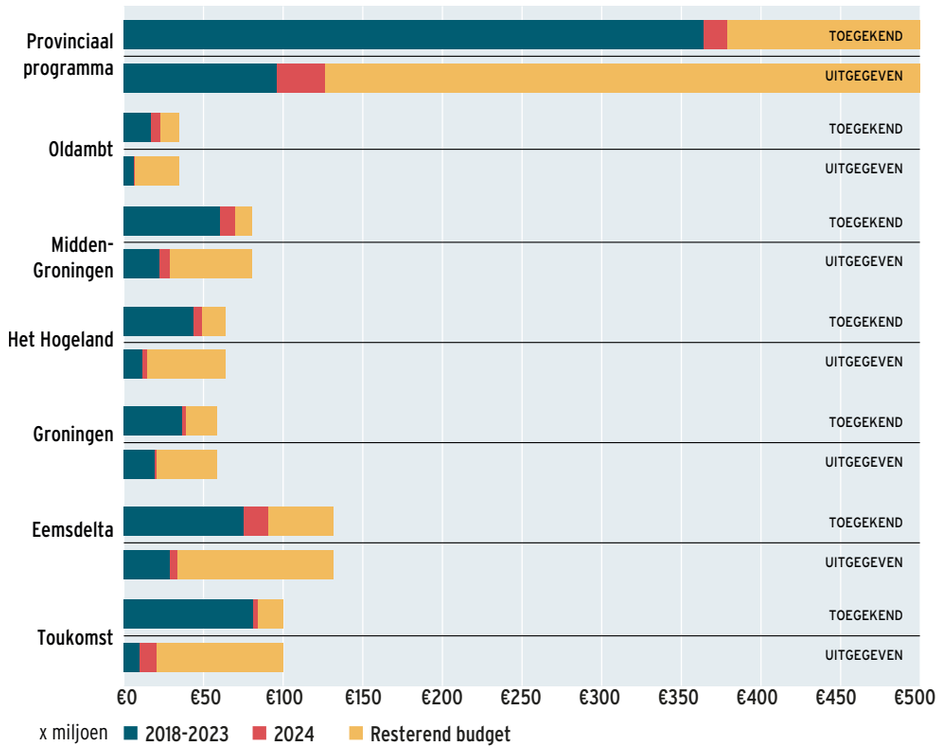

Projectfasering

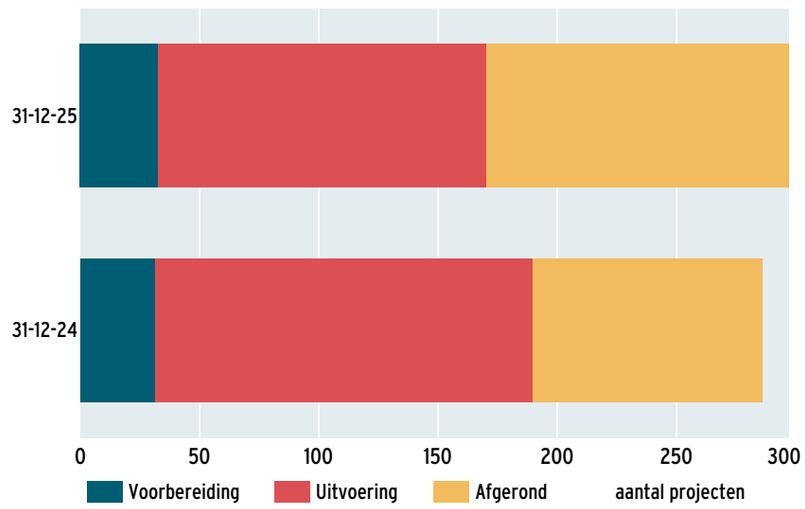

BIJLAGE B

Beschrijving gebruikte indicatoren

Brede welvaart

NR.	INDICATOR	JAAR T+6 METING	BRON	DEFINITIE
BW1	**Brede Welvaart Index**	2024	CBS en RUG	Brede Welvaart Index. De minimale waarde is 0 en maximale waarde 1.
BW2	**Rangschikking Brede Welvaart Index (0-100)**	2024	CBS en RUG	Deze indicator wordt berekend op basis van de Brede Welvaart Index in een gemeente in 2020 en vervolgens verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge Brede Welvaart Index zullen in een hoge percentielgroep terechtkomen. Naarmate de Brede Welvaart Index lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld. Deze indicator geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland.

Imago

NR.	INDICATOR	JAAR T+5 METING	BRON	DEFINITIE
I1	**Zelfbeeld Groningen**	2026	Verian	Image Sentiment Index. De index geeft het zelfbeeld van personen in Groningen op een schaal van -10 tot 10.
I2	**Beeld niet-Groningers**	2026	Verian	Image Sentiment Index. De index geeft het beeld dat niet-Groningers van Groningen hebben op een schaal van -10 tot 10.
I3	**Zelfbeeld Groningse bedrijven**	2026	Verian	Image Sentiment Index. De index geeft het zelfbeeld van Groningse bedrijven op een schaal van -10 tot 10.
I4	**Beeld niet-Groningse bedrijven**	2026	Verian	Image Sentiment Index. De index geeft het beeld dat niet-Groningse bedrijven van Groningen hebben op een schaal van -10 tot 10.

Economie

NR.	INDICATOR	JAAR T+5 METING	BRON	DEFINITIE
E1	**Bruto toegevoegde waarde Inclusief delfstoffenwinning**	2024	CBS	Bruto toegevoegde waarde basisprijzen: BTW bruto, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankoopprijzen) van een bedrijfseenheid.
E2	**Bruto toegevoegde waarde exclusief delfstoffenwinning**	2023	CBS	Bruto toegevoegde waarde basisprijzen: BTW bruto exclusief Delfstoffenwinning, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankoopprijzen) van een bedrijfseenheid.
E3	**Aantal banen per 1.000 inwoners**	2025	LISA	Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar.
E4	**Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners**	2025	CBS	Het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15- 75 jaar.
E5	**Percentage snelgroeiende vestigingen**	2025	CBS	Bedrijven met 10 of meer werknemers in het begin van het startjaar met een gemiddelde autonome groei van 10% per jaar of meer gemeten in aantal medewerkers, over een periode van 3 achtereenvolgende jaren. Getoond als het gemiddelde over een periode van 3 jaar.
E6	**Percentage exporterende vestigingen**	2025	CBS	Aantal exporterende vestigingen per 1.000 vestigingen. Vestigingen zijn getypeerd als exporterend wanneer zij goederen met een waarde van minimaal 5000 euro uitvoeren naar het buitenland, in het desbetreffende kalenderjaar. Getoond als het gemiddelde over een periode van 3 jaar.
E7	**Interne O&O uitgaven**	2025	Innovatie-monitor Noord-NL	Interne O&O uitgaven als percentage van de omzet, ten opzichte van Drenthe en Friesland.
E8	**Investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen**	2023	CBS	Investeringen in materiele vaste activa per 1.000 vestigingen in miljoen euro. Wordt berekend op basis van de investeringen en vestigingen binnen bedrijfssectoren met SBI-codes B t/m N, exclusief D, E en K. Voor de cijfers voor provincie Groningen in 2018 is vanwege ontbrekende cijfers gebruik gemaakt van een samengestelde groep SBI-codes op basis van B t/m N, exclusief K en inclusief (S)95.

Werken & leren

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
W1	**Netto arbeidsparticipatie**	2025	CBS	Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15-75 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking).
W2	**Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's**	2024	CBS	Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd.
W3	**Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom)**	2024	CBS	Percentage gediplomeerden op hbo- en wo niveau ten opzichte van het totaal aantal gediplomeerden.
W4	**Percentage werkloosheid**	2025	CBS	De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15-75 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.
W5	**Sociaaleconomische status - rangorde**	2024	RUG	Rangnummer in rangorde binnen Nederland. De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, waarbij de aandacht uitgaat naar de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in ranking van de sociaaleconomische status ten opzichte van Nederland.
W6	**Percentage huishoudens met problematische schulden**	2025	CBS	Percentage huishoudens met problematische schulden.
W7	**Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen**	2023	CBS	Percentage huishoudens onder de lage inkomensgrens gedurende een periode van vier jaar.
W8	**Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen**	2024	RIVM/GGD	Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen.
W9	**Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1000)**	2025	VNG Waar staat je gemeente	Aantal huishoudens met twee of meer voorzieningen in het sociaal domein. Aantal huishoudens per 1000 huishoudens. Getoond als het gemiddelde over een periode van drie jaar.
W10	**Aandeel hbo- en wo-opgeleid**	2024	CBS	Percentage van de bevolking van 15-75 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van hbo of wo).
W11	**Voortijdig schoolverlaters**	2024	CBS	Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten.
W12	**Percentage laaggeletterdheid**	2022	CBS	Percentage inwoners dat laaggeletterd is.

Leefbaarheid

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
L1	**Leefbaarheidsscore**	2024	Leefbaaro-meter	Score voor leefbaarheidssituatie op basis van meerdere sub-indicatoren, waarbij 1= zeer onvoldoende, 2=ruim onvoldoende, 3=onvoldoende, 4=zwak 5=voldoende, 6=ruim voldoende, 7=goed, 8- zeer goed, 9=uitstekend.
L2	**Percentage inwoners met goede gezondheid**	2024	RIVM/GGD	Percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder die zijn eigen gezondheid als (zeer) goed beoordeelt.
L3	**Kwaliteit van de woning**	2026	RVO	Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger
L4	**Tevredenheid met het leven**	2024	CBS	Percentage van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven.
L5	**Tevredenheid met woning**	2024	CBS	Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woning. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau.
L6	**Tevredenheid met woonomgeving**	2024	CBS	Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woon-omgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau.

Natuur & klimaat

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
N1	**Living Planet Index**	2024	CBS	De index van de trend in populatieomvang van voorkomende fauna in Groningen (1990 = 100). De LPI bevat soorten uit de soortgroepen broedvogels, dagvlinders, libellen, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen en zoogdieren. De opgenomen waarde voor Nederland betreft de nationale index van de trend op basis van de in Groningen voorkomende soorten. Soorten die alleen in andere gebieden van Nederland voorkomen zijn hierin om een zuivere vergelijking te maken dus niet meegenomen.
N2	**Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie**	2024	Emissieregistratie	Aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit.
N3	**Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie**	2024	Emissieregistratie	Jaarlijks gemiddelde fijnstof emissie naar lucht, kg PM2,5.
N4	**Emissies van fijnstof naar lucht (PM2,5)**	2024	Emissieregistratie	Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie, in tonnen CO2-equivalent per inwoner.
N5	**Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies**	2017	CLO	Broeikasgasemissies (CO2, CH4, N2O, HFK, PFK en SF6) in tonnen CO2-equivalenten per inwoner
N6	**Hittestress**	2024	Groninger Panel	Percentage inwoners dat heeft aangegeven hitte te hebben ervaren in het afgelopen jaar
N7	**Wateroverlast**	2024	Groninger Panel	Percentage inwoners dat heeft aangegeven wateroverlast te hebben ervaren in het afgelopen jaar

BIJLAGE C

Verantwoording

De jaarlijkse monitor als onderdeel van een langjarige monitorings- en evaluatiecyclus

Nationaal Programma Groningen is een langlopend programma. Het consortium heeft de opdracht gekregen de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het programma structureel te monitoren en te evalueren. Daartoe ontwikkelt het consortium gedurende de programmaperiode drie producten:

- Een nulmeting (februari 2021) die inzicht geeft in de startpositie van Groningen en de opgaven die aan het begin van de programmaperiode spelen in het gebied.
- Een evaluatie (tussen- en eindevaluatie) die inzicht geeft in de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het programma.

Een jaarlijkse monitor die inzicht geeft in de voortgang van het programma op het gebied van output (projecten en programma's), outcome (indicatoren en randvoorwaarden) en impact (brede welvaart en imago).

De informatie die we jaarlijks verzamelen in deze Monitor fungeert als dataverzameling voor een tussen- en een eindevaluatie van Nationaal Programma Groningen op een later moment in de programmaperiode. Hierin beoordelen we de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het programma in de volle breedte. De ex durante evaluatie zal het karakter hebben van een lerende evaluatie, waarbij lessen worden getrokken voor de dan resterende programmaperiode. De jaarlijkse monitor fungeert als instrument om de voortgang van het programma en de tussenstand als het gaat om realisatie van de programma-ambities, te toetsen. We maken inzichtelijk hoe de, in het Programmakader geformuleerde, ambities ervoor staan. Hiervoor wordt voor de vier programma-ambities een indicatorenset gebruikt. Voor de hoofddoelstellingen op het gebied van brede welvaart en imago zijn speciale instrumenten ontwikkeld. Wanneer het gaat om de projectenportefeuille en de programma's die zijn ingediend, wordt met name inzichtelijk gemaakt hoe de middelen verdeeld, toegewezen en uitgegeven zijn, hoe gerapporteerd wordt over de randvoorwaarden en welke effecten op basis van de beschikbare documentatie te verwachten zijn op de programma-ambities.

Met de monitor laten we daarmee zien hoe Groningen zich ontwikkelt ten opzichte van de startsituatie zoals geschetst in de nulmeting. De ontwikkeling ten opzichte van de nulmeting wordt weergegeven in een index of in procentpunten.[43] Per gemeente en per indicator is een kleur toegekend. Deze kleuren geven aan of de gemeente in kwestie zich positief (groen) of negatief of gelijk (rood) ontwikkelt ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegemeenten. De kleur is een weergave van de ambitie van Nationaal Programma Groningen; namelijk beter presteren dan de referentiegroep. Er wordt hier alleen gekeken naar de mate waarin de ontwikkelingen tussen de gemeenten en de referentiegemeenten zich verhouden. Dit staat los van de absolute ontwikkeling binnen de gemeente ten opzichte van de uitgangssituatie.

Een integrale beoordeling van deze effecten en randvoorwaarden door het consortium vormt geen onderdeel van de jaarlijkse monitor. Bij de hierboven genoemde evaluatiemomenten wordt wel op verschillende onderdelen hiervan ingegaan. De jaarlijkse monitoringsrapporten vormen een belangrijke informatiebron voor de evaluaties. Er wordt daarnaast om het jaar aanvullende informatie verzameld ten

43 Voor de huidige monitor is het indexjaar voor alle indicatoren gelijkgezet naar 2018. Dit is het laatste jaar waarin helemaal geen activiteiten plaatsvonden vanuit Nationaal Programma Groningen. Dat betekent dat er geen rechtstreekse vergelijking is met het rapport van de nulmeting. We verwijzen daarom naar de uitgangssituatie in 2018 in plaats van naar het rapport 'nulmeting Nationaal Programma Groningen'.

behoeve van de evaluatiemomenten. Dat gaat om een deel van imago en om de ervaren outcome op basis van het Groninger Panel. Voor imago wordt voor de groep Groningers en niet-Groningers een jaarlijkse uitvraag gedaan.

De monitorings- en evaluatiecyclus van Nationaal Programma Groningen is erop gericht om inzicht te geven in de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het programma. Hiermee wordt getracht een zo aannemelijk mogelijke verbinding te maken tussen de bestede programmamiddelen (input) en projectresultaten enerzijds en de vier programma-ambities, de brede welvaart in en het imago van Groningen anderzijds. Met andere woorden: we onderzoeken de invloed van uitgevoerde projecten in Groningen op doelvariabelen als bruto toegevoegde waarde en brede welvaart. In Figuur 5 is de genoemde samenhang schematisch weergegeven.

Tegelijkertijd is het vinden van harde causale verbanden tussen de bovengenoemde aspecten om verschillende redenen onmogelijk. De werking van Nationaal Programma Groningen is niet los te zien van de unieke, niet-reproduceerbare sociale context van Groningen. Hierdoor valt het effect van het programma niet als in een laboratorium van haar omgeving te 'scheiden'. Het programma kan bovendien juist werken dankzij of ondanks de aanwezigheid van contextuele factoren. Daarnaast is een groot aantal externe factoren van invloed op de programma-ambities, de brede welvaart en het imago van Groningen. Zo kan Nationaal Programma Groningen op de ambitie Economie een groot succes zijn, maar kan door macro-economische ontwikkelingen de brede welvaart flink dalen of vice versa.

Ondanks dat absolute uitspraken over de effectiviteit van beleid hierdoor niet mogelijk zijn, zorgt bewustzijn van deze beperking voor realistische en betekenisvolle evaluaties. Het ontbreken van de mogelijkheid om harde causale verbanden te leggen, betekent dat het de uitdaging en opdracht van het consortium is het verband tussen Nationaal Programma Groningen en de genoemde doelvariabelen zo aannemelijk mogelijk te maken. In de aanpak van de monitorings- en evaluatiecyclus zullen wij diverse activiteiten uitvoeren om de causale validiteit van het onderzoek te maximeren:

- We hebben voorafgaand aan de programmaperiode een nulmeting uitgevoerd, om zo de startsituatie in de regio in kaart te brengen;
- We hebben instrumenten ontwikkeld om de doelvariabelen op een goede manier in kaart te brengen: de Imago-Index en de BWI-NPG;
- We hebben per gemeente een referentiegroep samengesteld, waarin zowel de gemiddelde ontwikkeling in het afgelopen jaar als over de gehele programmaperiode uitgelicht wordt;
- We hebben een expertteam ingericht, dat het consortium adviseert in het duiden van onder meer externe trends en ontwikkelingen en de werking van het programma;

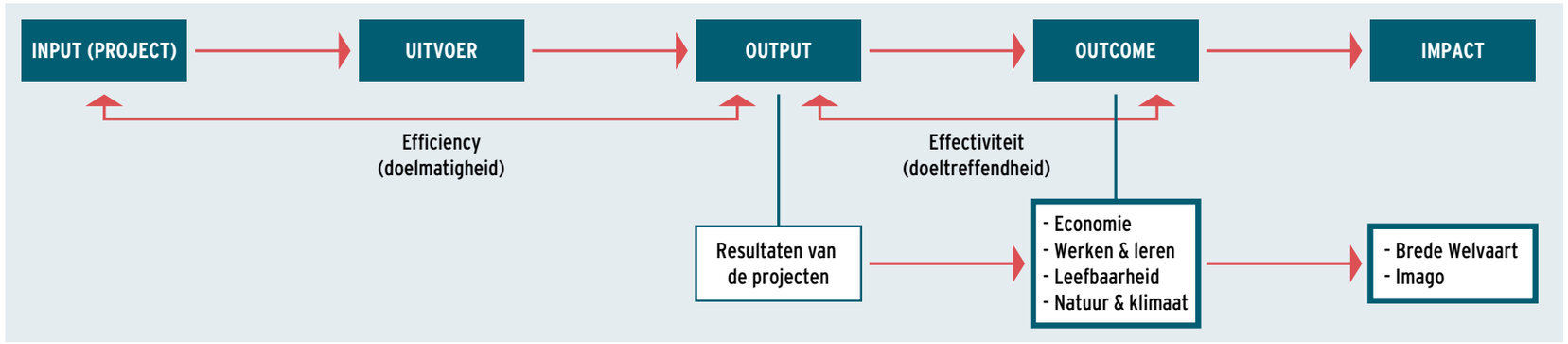

Figuur 5: Samenhang: van input naar impact

- Vanaf 2021 voeren wij de monitoring van het programma jaarlijks uit en baseren de evaluaties mede hierop, zodat zowel de voortgang van de projecten als de doelvariabelen continu en langjarig in kaart gebracht wordt;
- De evaluaties zullen niet alleen een productevaluatie bevatten waarin naar effectiviteit gekeken wordt, maar ook een proces- en planevaluatie, waarin we kijken naar de wijze waarop het programma opgebouwd is en uitgevoerd wordt. Zoals hierboven genoemd worden deze verschillende onderdelen op verschillende momenten beoordeeld gedurende de looptijd van het programma;
- In de evaluaties zal ook expliciet aandacht worden besteed aan de perceptie van de werking van het programma uit drie betrokkenheidslagen: de uitvoerders van projecten, de doelgroepen van projecten en de inwoners van Groningen. Hiervoor zal onder meer gebruik worden gemaakt van het Groninger Panel, een representatief panel van ruim 6.000 Groningers.

Indicatoren

Het consortium heeft voorafgaand aan de nulmeting de indicatoren uit het monitoringsraamwerk uit het programmakader vertaald naar een set indicatoren. De indicatoren met betrekking tot de vier ambities zijn geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- De mate waarin de indicatoren daadwerkelijk het bedoelde concept (namelijk de vier ambities) meten;
- De openbare beschikbaarheid van data om te voorkomen dat nieuw onderzoek uitgevoerd moet worden;
- De beschikbaarheid van data op een bruikbaar geografisch schaalniveau, bij voorkeur op gemeenteniveau, zodat een vergelijking met referentiegemeenten mogelijk is;
- De actualiteit van data: van recente datum en bij voorkeur jaarlijks geactualiseerd, zodat de data zoveel mogelijk betrekking heeft op de programmaperiode en jaarlijks de progressie kan worden vastgesteld.

Als onderdeel van de jaarlijkse monitoring en evaluatie wordt ieder jaar naar de gebruikte set indicatoren gekeken, zodat aangesloten wordt op nieuwe inzichten en nieuwe gegevens. Voor de Monitor 2026 is de set indicatoren hetzelfde gebleven als in de Monitor 2025. De aanvullende set Ervaren outcome indicatoren die tweejaarlijks terugkeert en voor het laatst opgenomen was in de monitor 2025, wordt weer opgenomen in de Monitor 2027.

Wij werken de cijfers voor alle indicatoren jaarlijks bij aan de hand van de meest actuele data. Het komt regelmatig voor dat cijfers eerst naar buiten worden gebracht als “voorlopige cijfers” om vervolgens een jaar of enkele jaren later bijgewerkt te worden naar “definitieve cijfers”. Voor sommige indicatoren zijn de cijfers over de afgelopen jaren bijgesteld. Dit kan in sommige gevallen ook met terugwerkende kracht resulteren in een iets andere ontwikkeling tussen de nulmeting, de eerste jaarlijkse meting en de huidige jaarlijkse meting.

In **bijlage B** is meer informatie te vinden over alle gebruikte indicatoren.

Samenstelling van referentiegroepen

De realisatie van de ambities en de impact van Nationaal Programma Groningen worden in deze meting beschouwd door te volgen hoe de Groningse gemeenten zich ontwikkelen ten opzichte van de referentiegroep. Elk van de aardbevingsgemeenten in de regio is daartoe ingedeeld in een eigen referentiegroep met vergelijkbare gemeenten uit de rest van Nederland. De ontwikkeling van de outcome indicatoren en de brede welvaart in de referentiegroep dient als referentiekader voor betreffende gemeente.

Referentiegroepen bestaan uit een set van referentiegemeenten. Referentiegemeenten zijn gemeenten die qua verstedelijking en inkomen 'statistisch' zo dicht mogelijk bij de Groningse gemeenten liggen. Daarbij is ook rekening gehouden met het inwonersaantal. De referentiegroepen zijn tot stand gekomen op basis van 3 dimensies en indicatoren (zie tabel 1):

DIMENSIE	INDICATOR
1. Mate van verstedelijking	Omgevingsadressendichtheid
2. Inkomen	gestandaardiseerd besteedbaar inkomen in 2018
3. Bevolkingsomvang	aantal inwoners op 1 januari 2018

Tabel 1: dimensies en indicatoren t.b.v. referentiegroepen

Per gemeente is voor elk van de 3 dimensies een standaarddeviatie berekend. De referentiegemeenten zijn die gemeenten die op elk van de drie dimensies

- niet meer dan 1,5 standaarddeviatie afwijken van de doelgemeente;
- alsmede per indicator niet meer dan 50% afwijken t.o.v. de doelgemeente; en
- die niet in de provincie Groningen liggen.

Op basis van de som van de procentuele verschillen tussen de gemeente en referentiegemeente voor elk van de 3 dimensies, is een rangschikking op basis van gelijkenis gemaakt en de top 10 meest vergelijkbare referentiegemeenten voor elke doelgemeente geselecteerd. In tabel 2 en 3 zijn per gemeente (respectievelijk aardbevingsgemeenten en overige gemeenten de referentiegemeenten opgenomen. Deze gemeenten vormen samen de referentiegroep. De ontwikkeling van de referentiegroep als geheel vormt het referentiekader voor de realisatie van de ambities en impact. De referentiegemeenten blijven in principe gelijk voor de komende 10 jaar, maar wanneer er sprake is van gemeentelijke herindelingen zal daarvoor worden gecorrigeerd.

GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	EEMSDELTA (APPINGEDAM, LOPPERSUM EN DELFZIJL
Tilburg	Hollands Kroon	Terneuzen	Hellendoorn	Noordoostpolder
Eindhoven	Waadhoeke	Barneveld	Montferland	Berkelland
Nijmegen	Noardeast-Fryslân	Vijfheerenlanden	Dronten	Schagen
Enschede	Midden-Drenthe	Krimpenerwaard	Oude IJsselstreek	Steenwijkerland
Leiden	Leudal	Hardenberg	Raalte	Oude Ijsselstreek
Arnhem	Opsterland	Noordoostpolder	Deurne	Goeree-Overflakkee
Maastricht	Medemblik	Overbetuwe	Gemert-Brakel	Dronten
	De Fryske Marren	Doetinchem	Epe	Waadhoeke
	Achtkarspelen	Lingewaard	Noordoostpolder	Noardeast-Fryslân
	Altena	Hoogeveen	Berg en Dal	Raalte

Tabel 2: Samenstelling referentiegroepen aardbevingsgemeenten

PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE
Voerendaal	Deurne	Beuningen	Hardenberg	Borger-Odoorn
Opmeer	Gemert-Bakel	Gilze en Rijen	Altena	Aa en Hunze
Boekel	Hellendoorn	Haaksbergen	Waadhoeke	De Wolden
Reusel-De Mierden	Montferland	Langedijk*	De Fryske Marren	Buren
Grave*	Epe	Stein	Hollands Kroon	Tubbergen
Kapelle	Echt-Susteren	Aalten	West Betuwe	Borsele
Simpelveld	Halderberge	Ermelo	Noardeast-Fryslân	Veere
Landerd*	Aalten	Winterswijk	Medemblik	Gulpen-Wittem
Bergen (L.)	Noordenveld	Cuijk*	Coevorden	Roerdalen
Beesel	Renkum	Nunspeet	Beekdaelen	Sluis

Tabel 3: Samenstelling referentiegroepen overige gemeenten

* Deze gemeenten zijn sinds 2022 door gemeentelijke herindelingen opgegaan in andere gemeenten. Deze gemeenten worden vanaf 2022 (met terugwerkende kracht) niet meer meegenomen in het berekenen van de gemiddelden van de groep referentiegemeenten.

De referentiegemeenten in de referentiegroep staan gerangschikt op de mate van vergelijkbaarheid, de meest vergelijkbare bovenaan. Het kan voorkomen dat een gemeente minder dan 10 referentiegemeenten overhoudt. De reden hiervoor is dat er dan minder gemeenten zijn die in elk van de 3 variabelen minder dan 1,5 standaarddeviatie afwijkt.

Monitoring impact: brede welvaart, imago

Nationaal Programma Groningen streeft met de realisatie van de vier gekozen ambities een verbetering na van de brede welvaart en het imago van Groningen. Om te kunnen volgen in hoeverre de realisatie van de vier ambities daadwerkelijk deze impact heeft, is het zaak de ontwikkeling van de brede welvaart en het imago te monitoren. Bij aanvang van Nationaal Programma Groningen werd zowel het concept brede welvaart als het imago niet (frequent) op regionale schaal gemeten, zoals voor de outcome indicatoren wel het geval was. Voor beide concepten zijn ten behoeve van de monitorings- en evaluatiecyclus van Nationaal Programma Groningen meetinstrumenten ontwikkeld.

In de structurele monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen vertegenwoordigen de inwoners van de regio een centrale positie. Door de persoonlijke ervaring van inwoners langdurig te monitoren, in aanvulling op de objectieve indicatoren, wordt een beeld geschetst van hoe het gaat met Groningers in de context van Nationaal Programma Groningen. We bevragen inwoners via het Groninger Panel tweejaarlijks op hun ervaren brede welvaart op het gebied van werken en leren, leefbaarheid en natuur en milieu. Imago en ervaren impact zijn in deze monitor geüpdatet.

Brede welvaart

Er is steeds meer aandacht voor het verbeteren van brede welvaart in de regio, zoals in het Regio Dealbeleid.[44] Brede welvaart richt zich niet alleen op de economische aspecten van welvaart, zoals het bruto nationaal product, maar ook op andere aspecten, zoals de gezondheidssituatie en veiligheidsbeleving in de woonbuurt. Het gebruik van brede welvaart voor beleidsontwikkeling heeft een vlucht genomen met het rapport van de Nobelprijswinnende economen Joseph Stiglitz en Amartya Sen en de econoom Jean-Paul Fitoussi.[45] De OECD vergelijkt sindsdien met de Better life index' de brede welvaart tussen verschillende landen, gebaseerd op de voorkeur voor aspecten van brede welvaart van bezoekers van hun website. Stegeman, Badir en Rijpma[46] hebben deze voorkeuren gebruikt om een indicator voor brede welvaart voor Nederland te construeren.

Voor het versterken van regio's is het belangrijk om brede welvaart ook lokaal te kunnen meten. Een belangrijke stap is de publicatie van de Regionale Monitor Brede Welvaart door het CBS.[47] De Regionale Monitor Brede Welvaart is een dashboard van 39 indicatoren die gezamenlijk een beeld geven van de staat en ontwikkeling van brede welvaart in de gemeente of regio. Het CBS heeft er anders dan de OECD voor gekozen om de set aan indicatoren niet samen te vatten in één index met als belangrijkste argument dat informatie ontbreekt over de voorkeur voor de indicatoren van een representatieve groep in de samenleving. Het ontbreken van een brede welvaartsindex maakt het voor beleidsmakers

44 Zie ook Weterings, A., E. Buitelaar E. Evenhuis, en A. Thissen (2020) Het verbeteren van de Brede Welvaart in regio's vergt normatieve keuzes. ESB te verschijnen.

45 Stiglitz, J., A.K. Sen en J.-P. Fitoussi (2009) The measurement of economic performance and social progress revisited: reflections and overview. OFCE Document de travail, 2009-33. Te vinden op spire.sciencespo.fr.

46 Stegeman, H., M. Badir, en A. Rijpma (2017) Een indicator voor bredere welvaart voor Nederland. ESB, 102(4746), 2-5.

47 CBS (2020) Technische toelichting op de regionale Monitor Brede Welvaart 2020, Centraal Bureau voor de Statistiek.

moeilijk om te bepalen wat de belangrijkste onderdelen zijn waarop provincie en gemeenten moeten inzetten om brede welvaart in de regio te verbeteren.[48]

Ten behoeve van Nationaal Programma Groningen is door onderzoekers van Aletta Advies een Brede Welvaartsindex voor Nederlandse gemeenten en regio's geconstrueerd aan de hand van de persoonlijke voorkeuren van inwoners van de provincie Groningen.[49] Het meten van brede welvaart vanuit Gronings perspectief sluit aan bij de behoefte van Nationaal Programma Groningen om voor investeringen in de regio het perspectief van mensen in de regio centraal te stellen.

Methode

Hybride methode voor brede welvaart

Er zijn verschillende mogelijkheden om tot één maatstaf voor brede welvaart te komen. In Weights in Multidimensional Indices of Wellbeing: An Overview worden drie methoden besproken: data-gestuurd, normatief, en hybride[50]. Bij een hybride methode wordt de weging van de verschillende indicatoren bepaald op basis van de gerapporteerde voorkeuren van de bevolking. De hybride methode wordt gebruikt voor het construeren van de OECD 'Better Life Index' en de 'brede welvaartindicator' voor Nederland.[51] Wij gebruiken deze methode voor het meten van brede welvaart in Nederlandse gemeenten en regio's vanuit Gronings perspectief.

Brede welvaart indicatoren

Om tot één maatstaf van brede welvaart te komen gaan we uit van het dashboard van indicatoren volgens de Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS. De sterke punten van dit dashboard zijn dat 1) de selectie van indicatoren wetenschappelijk is onderbouwd volgend uit het rapport van de commissie Stiglitz[52] en 2) de indicatoren jaarlijks beschikbaar zijn op gemeente , COROP of provincieniveau. Indien een indicator op gemeenteniveau ontbreekt, gebruiken we het COROP of provincieniveau. De beperkingen van dit dashboard zijn dat 1) niet alle indicatoren jaarlijks geactualiseerd worden en 2) de indicatoren met een vertraging van tenminste een jaar beschikbaar komen. De indicatoren op de verschillende ambities van Nationaal Programma Groningen worden soms met een grotere regelmaat 'ververst' dan de Regionale Monitor en geven op dat aspect dan ook een actueler beeld. De index voor brede welvaart geeft een breed beeld van de trend in de provincie.

Om alle indicatoren op een zinvolle wijze te kunnen samenvoegen tot een index, hebben wij de indicatoren omgezet naar standaardscores. Om de trend in de Brede Welvaartindex te kunnen bepalen gebruiken we de berekende standaardisatiewaarden voor 2019 (nulmeting) ook voor de andere jaren. We gaan daarbij steeds uit van de gemeentelijke indeling op 1 januari 2021.

---

48 Zie ook Van Bavel, B., S. Hardeman, en A. Rijpma (2019) Vervolgstappen voor integrale welvaartsmeting. ESB, 104(4772), 22-25.

49 Een uitgebreide versie van deze verantwoording staat in Van Ooijen, R., J. van der Vaart en J.O. Mierau. Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen. ESB, 106(4800S), 26 augustus 2021: https://esb.nu/esb/20065897/regionale-welvaartsindex-wijst-op-structurele-achterstand-groningen

50 Decancq, Koen, & María Ana Lugo (2013). "Weights in Multidimensional Indices of Wellbeing: An Overview." Econometric Reviews 32, no. 1: 7-34.

51 Stegeman, H., M. Badir, en A. Rijpma (2017) Een indicator voor bredere welvaart voor Nederland. ESB, 102(4746), 2-5.

52 Stiglitz, J., A.K. Sen en J.-P. Fitoussi (2009) The measurement of economic performance and social progress revisited: reflections and overview. OFCE Document de travail, 2009-33. Te vinden op spire.sciencespo.fr.

NATUUR & KLIMAAT

Een aantal aspecten van brede welvaart zoals gedefinieerd door het CBS komt sterk met elkaar overeen. De indicatoren 'ervaren gezondheid' en 'personen met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen' hebben bijvoorbeeld beide betrekking op de (ervaren) gezondheid van mensen. Om dubbeltelling te voorkomen, gebruiken wij het gemiddelde van deze gestandaardiseerde indicatoren om de index te bepalen.

Brede welvaart vanuit Gronings perspectief

Niet iedere indicator draagt in gelijke mate bij aan brede welvaart. Om het relatieve gewicht op een objectieve manier te bepalen, hebben we in 2020 een online vragenlijst voorgelegd aan het Groninger Panel dat een representatieve afspiegeling is van inwoners (leeftijd 20 jaar en ouder) van de provincie Groningen. In de vragenlijst krijgen panelleden 12 keer een keuze voorgelegd tussen twee indicatoren die 'iets' of 'veel' verbeteren (de overige indicatoren blijven onveranderd). Elk panellid krijgt een andere set aan keuzes voorgelegd (in totaal zijn er 12 verschillende sets). Op deze manier kunnen we heel nauwkeurig achterhalen hoeveel waarde inwoners van de provincie Groningen aan een verbetering van iedere indicator hechten – en wat de belangrijkste onderdelen zijn waarop provincie en gemeenten moeten inzetten om brede welvaart in de regio te verbeteren. Het meten van brede welvaart middels deze 'stated preference' methode is uitgebreid gedocumenteerd en gevalideerd in Beyond Happiness and Satisfaction: Toward Well-Being Indices Based on Stated Preference.[53]

Resultaten

In totaal namen in 2021 3.518 van de 7.120 panelleden deel aan het onderzoek, wat een gebruikelijke respons is in het Groninger Panel. Er zijn verschillen in de respons naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau (vooral jongere mensen hebben een lage respons) waar we rekening mee houden in de analyse. Observaties met missende waarden voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, en de vragenlijst hebben we verwijderd. Er bleven hierdoor 3.077 personen over voor de analyse.

Figuur 6 bevat de ranking van de geschatte gewichten voor de verschillende indicatoren. Inwoners van de provincie Groningen vinden gezondheid, werkgelegenheid, (sociale omgang in) hun woonbuurt, en behoud van landschap en natuur de belangrijkste aspecten van brede welvaart, terwijl de hoogte van het opleidingsniveau als het minst belangrijk wordt gezien.

53 Benjamin, Daniel, Ori Heffetz, Miles Kimball, & Nichole Szembrot (2014). "Beyond Happiness and Satisfaction: Toward Well-Being Indices Based on Stated Preference." American Economic Review 104, no. 9: 2698-2735.

NATUUR & KLIMAAT

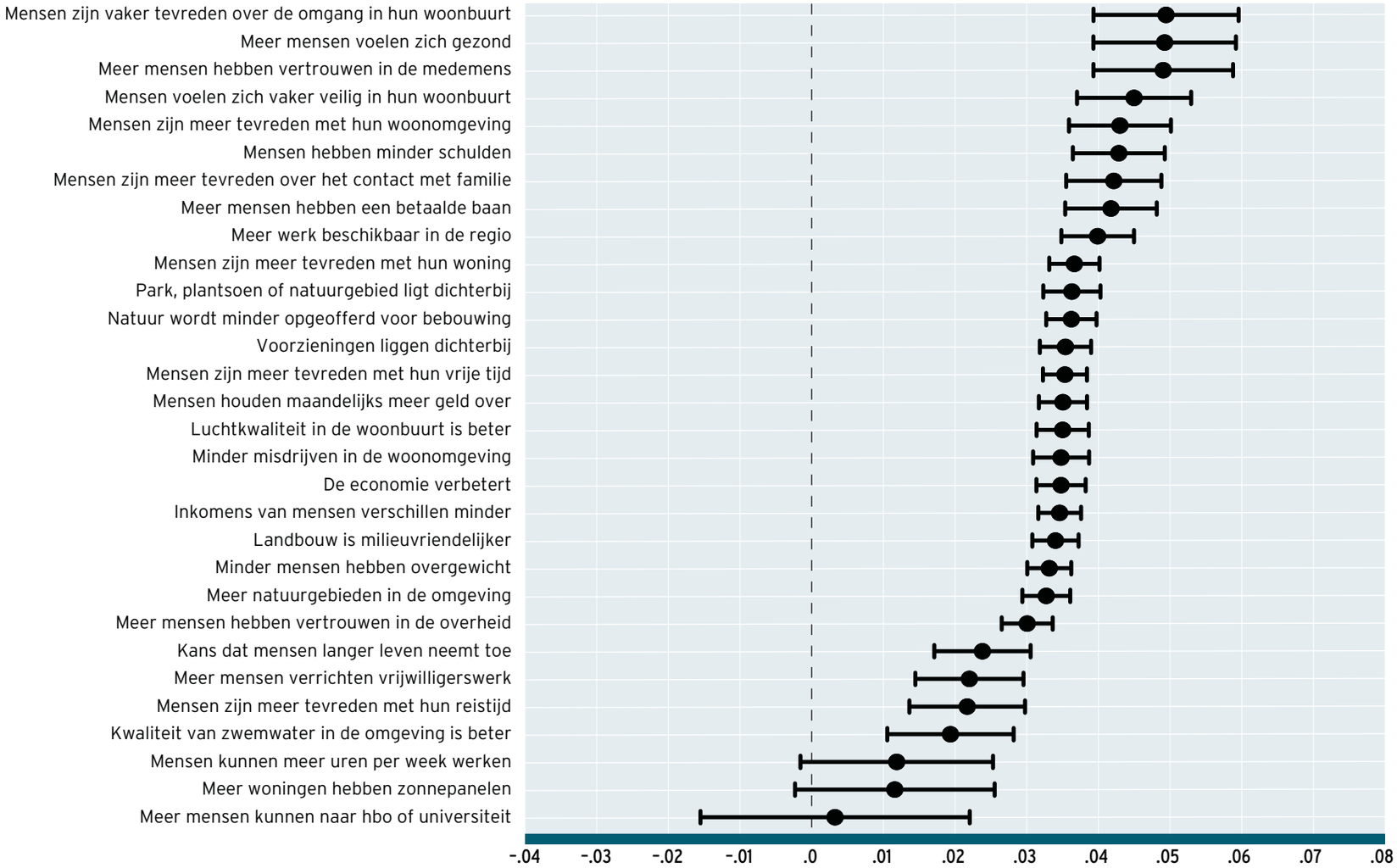

Figuur 6: Ranking van de geschatte gewichten voor de verschillende indicatoren

Berekenen van de Brede Welvaart Index vanuit Gronings perspectief

De wegingsfactor van iedere CBS indicator in de Brede Welvaartsindex schatten we met behulp van een probit regressie. We modelleren daarbij de keuze van panelleden voor een verbetering van steeds één van de onderdelen van brede welvaart ten opzichte van de verbetering van een ander onderdeel. De steekproefverdeling naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau wijkt af van de populatieverdeling in de provincie Groningen. We wegen daarom onze resultaten naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau zodat deze representatief zijn voor inwoners van de provincie Groningen. De Brede Welvaart Index vanuit Gronings perspectief (BWI-NPG) is de somscore van de gestandaardiseerde indicatoren vermenigvuldigd met de wegingsfactor. We tellen hierbij de waarde op van de gemeente met de laagste brede welvaart in 2019 en

delen het getal vervolgens door de maximale waarde in 2019, zodat de BWI-NPG in 2019 op een schaal van 0 tot 1 gemeten is. In andere jaren kan de welvaartwaarde afwijken van de 0-1 schaal, omdat we normaliseren met de waardes gemeten in 2019. De BWI-NPG op provinciaal en landelijk niveau wordt berekend op basis van het gewogen gemiddelde (bevolkingsomvang) van de bijbehorende gemeenten.

Naast de absolute waarde van de Brede Welvaart Index NPG berekenen we een relatieve maatstaf. Deze maatstaf geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland en wordt berekend op basis van de absolute Brede Welvaart Index NPG voor alle gemeenten in een gegeven jaar, verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge BWI-NPG score komen in een hoge percentielgroep terecht. Naarmate de BWI-NPG score lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld.

IMAGO

Om de ontwikkeling van het imago te kunnen monitoren is in 2020 een imagomonitor ontwikkeld in opdracht van Nationaal Programma Groningen. In november 2020 is het imago van Groningen voor het eerst gemeten aan de hand van deze nieuwe methode. De Imago Monitor-methodiek is in 2020 onder begeleiding van ons consortium ontwikkeld door Martin Boisen (For the Love of Place), Sierdjan Koster (Rijksuniversiteit Groningen), Karel Jan Alsem en Jan Wever (Hanzehogeschool Groningen). De methodiek is bij de 0-meting in 2020 voor het eerst toegepast in opdracht van Nationaal Programma Groningen. Sinds 2022 wordt de imagomonitor conform het ontwerp van 2020 jaarlijks uitgevoerd door onderzoeksbureau Verian (voorheen Kantar), in opdracht van Nationaal Programma Groningen. De imagomonitor onder de doelgroep bedrijven wordt tweejaarlijks uitgevoerd.

De doelgroepen van de monitor zijn personen in Groningen, personen buiten Groningen, talenten in Groningen en talenten buiten Groningen, bedrijven in Groningen en bedrijven buiten Groningen (in Nederland). Voor de monitoring van Nationaal Programma Groningen maken we alleen gebruik van de data voor Groningers en niet-Groningers en Groningse en niet-Groningse bedrijven. In 2020 werd nog geen onderscheid gemaakt tussen Groningse en niet-Groningse bedrijven, omdat het aandeel Groningse bedrijven te laag was om representatief te zijn. In 2022 is dat onderscheid er wel. Uit de data van 2020 zijn de Groningse bedrijven gefilterd, zodat ook over 2020 een betrouwbaar beeld voor niet-Groningse bedrijven is gecreëerd.

De belangrijkste uitgangspunten van de monitor zijn:

- Het zelfbeeld, het ontvangen beeld en het geprojecteerde beeld worden gemeten (schaal -10 tot +10);
- Onderdeel is de Image Sentiment Index (ISI).
- ISI is een door For the Love of Place ontwikkeld concept. De vragenlijst als geheel en de ISI als onderdeel daarvan zijn gelicentieerd als Creative Commons. Naast een overall imagoscore van -10 tot +10 biedt ISI inzicht in hoe respondenten denken dat het imago zich de afgelopen vier jaar en het afgelopen jaar ontwikkelde en zich het komende jaar en de komende vier jaar zal ontwikkelen;
- Er wordt gevraagd naar spontane en geholpen associaties met Groningen en hoe belangrijk die zijn;
- Specifiek voor bedrijven is een module waarin vestigingsplaatsvoorkeuren worden onderzocht;
- Respondenten krijgen extra vragen over bijvoorbeeld hun postcode, leeftijd, opleidingsniveau en functie.

De dataverzameling is in 2026 uitgevoerd onder het eigen panel van Verian. De respons was onder personen in Groningen 690, onder personen buiten Groningen 1453. De data die betrekking hebben op de inwoners van Groningen en de niet-Groningers zijn na dataverzameling herwogen en representatief gemaakt op de volgende achtergrondkenmerken: gender, leeftijd, opleidingsniveau, grootte huishouden en

regio (deze laatste alleen voor de niet-Groningers). Als consortium zijn wij nauw betrokken geweest bij de ontwikkeling en uitvoering van de nulmeting. We nemen de data zoals die is aangeleverd door de onderzoekers over.

Met het realiseren van de vier programma-ambities streeft Nationaal Programma Groningen ernaar dat het imago van Groningen verbetert binnen en buiten de provincie. Om te bepalen of de realisatie van de ambities ook daadwerkelijk leidt tot een verbetering van het imago binnen en buiten de provincie volgen wij de gedurende de monitoring- en evaluatieperiode van Nationaal Programma Groningen de volgende indicatoren:

- jaarlijks: zelfbeeld personen in Groningen (schaal -10 tot +10);
- jaarlijks: ontvangen beeld personen buiten Groningen (schaal -10 tot +10);
- tweejaarlijks: zelfbeeld bedrijven in Groningen (schaal -10 tot +10);
- tweejaarlijks: ontvangen beeld bedrijven in Nederland (schaal -10 tot +10).

Als bij de (twee)jaarlijkse metingen de gemiddelde score op elk van deze vier onderdelen hoger is dan de gemiddelde score bij de voorgaande meting, beschouwen we de impactdoelstelling tijdens de betreffende meting als gehaald.

Het ontvangen beeld, de Image Sentiment Index, imagoaspecten en associaties met Groningen gebruiken we voor duiding en analyse en worden alleen dan onderdeel van onze rapportage wanneer ze inzichten geven die van toegevoegde waarde zijn voor de monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen. Mogelijk zullen andere provincies de imagomonitor in de toekomst ook gaan uitvoeren. Die ontwikkelingen volgen we en gebruiken we waar mogelijk en noodzakelijk voor analyse en duiding van de Groningse ontwikkeling. Een uitgebreide versie van de rapportage is te vinden via de website van Nationaal Programma Groningen.

Colofon

© 2026

ONDERZOEK EN TEKST

KplusV

Sociaal Planbureau Groningen

Aletta Advies

ONTWERP

Peter Boersma